

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Seija Elsilä

SOSIOKULTTUURISTA INNOSTAMISTA MONIKULTTUURISELLA
ASUINALUEELLA

Opinnäytetyö
Marraskuu 2016

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2016
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
(013) 260 600

Tekijä
Seija Elsilä

Nimeke
Sosiokulttuurista innostamista monikulttuurisella asuinalueella

Toimeksiantaja
Joensuun Setlementti

Tiivistelmä

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tukea maahanmuuttajataustaisten ihmisten osallisuutta ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sosiokulttuurisen innostamisen periaatteita hyödyntäen. Toimintaan osallistui joensuulaisen vuokraloyhtiön yhden pihapiirin asukkaita. Asukaskuntaan lukeutui sekä maahanmuuttajataustaisia että kantasuomalaisia ihmisiä. Tarkoituksena oli luoda eri kulttuureista tulevien asukkaiden välille yhteistä toimintaa heidän mielenkiinnon kohteista ja tarpeista lähtien.

Opinnäytetyö toteutettiin toimeksiantona Joensuun Setlementin Monikulttuurisen asumisen hankkeelle. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi Kun kulttuurit kohtaavat – Innostajan vinkkejä eri kulttuureista tulevien ihmisten yhteensaattamiseen –opas. Oppaan tarkoituksena on olla avuksi työntekijälle, joka pyrkii toiminnassaan saattamaan yhteen eri kulttuureista tulevia ihmisiä. Tiedonhankintamenetelminä työssä käytettiin haastatteluita, havainnointia sekä reflektointipäiväkirjaa. Osallistamisen menetelminä toimivat luovat ja toiminnalliset menetelmät.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin kesällä 2016. Tapaamisten tavoitteena oli saada ihmiset kokoontumaan yhteen ja tutustumaan toisiinsa. Tapaamiset koostuivat eri teemojen ympärille suunnitellusta toiminnasta ja kantavana ajatuksena oli ihmisten osallistuminen ja osallistaminen. Suurin osa osallistujista ei tuntenut toisiaan entuudestaan eikä heillä ollut juurikaan aiempia kontakteja toisen kulttuurin edustajiin. Toimintaan osallistui kesän aikana yhteensä 23 eri ihmistä ja heidän joukossaan oli sekä suomalaisia että maahanmuuttajataustaisia ihmisiä. Toimintaan osallistuneet ihmiset kokivat saaneensa hyvän mahdollisuuden tutustua eri kulttuureista tuleviin naapureihin. Osallistujat kokivat toiminnan mielekkääksi ja saaneensa vaikuttaa toimintojen sisältöihin. Toimeksiantaja koki oppaan selkeäksi ja ytimekkääksi, ja piti hyödynnettävyyttä Setlementillä ja laajemmin monikulttuurisessa työskentelyssä hyvänä.

Kieli suomi	Sivuja	56
	Liitteet	11
	Liitesivumäärä	22

Asiasanat
monikulttuurisuus, osallisuus, sosiokulttuurinen innostaminen

THESIS
November 2016
Degree Programme in Social Services
Tikkarinne 9
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. 358-13-260-600

Author
Seija Elsilä

Title
Socio-cultural Animation in Multicultural Environment

Commissioned by
Settlement of Joensuu

Abstract

The purpose of this functional thesis was to support people with immigratory backgrounds to take part and acculturate to Finnish society using principals of socio-cultural animation. People who participated in the functional part of the thesis were all living in the same rental apartment block in Joensuu. Residents constituted out of both originally Finnish and immigratory backgrounds. The aim was to create common activities between cultural backgrounds generating from their needs and interests.

This is a functional thesis that was realized in co-operation with its commissioner, Settlement of Joensuu multicultural habitation project. The output of this functional thesis was a guidebook for employees working in multicultural environment. The guidebook is meant to help an employee who is trying to bring together people from different cultural backgrounds. Data collection methods used were interviews, observation and reflection diary. Participation methods were creative and functional methods.

Functional part of the thesis actualized in the summer of 2016. Purpose of the gatherings was to get people acquainted with each other. Gatherings consisted of different theme based actions and the primary idea was to get people participating and involved. Major part of the participants didn't know each others' before and they didn't have much of prior contact with different cultural backgrounds. During the summer altogether 23 different persons participated from both Finnish and immigratory backgrounds. Participants felt, that they also had gotten a good chance to get to know neighbors from different cultural backgrounds. They experienced that activities were meaningful and that they had also had an effect to what had been done. Commissioner gave feedback that the guide was uncluttered and usable in the future multicultural work of Settlement of Joensuu.

Language
Finnish

Pages	56
Appendices	11
Pages of Appendices	22

Keywords

Multicultural, participation, socio-cultural animation

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1	Johdanto	5
2	Muuttuva Suomi ja monikulttuurisuus	6
3	Maahanmuutto	7
3.1	Kasvava maahanmuutto ja maahanmuuttajan määritelmä	7
3.2	Kotoutuminen	9
3.3	Asuminen	10
4	Osallisuus	12
4.1	Maahanmuuttajien osallisuus	12
4.2	Sosiokulttuurinen innostaminen	14
4.3	Innostajan rooli	17
4.4	Aiheeseen liittyviä projekteja ja opinnäytetöitä	18
5	Suomen Setlementtiliitto ja Joensuun Setlementti	19
6	Opinnäytetyön lähtökohdat	20
6.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	20
6.2	Opinnäytetyön kohderyhmä ja tavoite	21
6.3	Opinnäytetyön kokonaisprosessi	21
6.4	Tiedonhankinnan ja arvioinnin menetelmät	22
7	Toteutus	25
7.1	Suunnittelu ja kartoitus	25
7.2	Toiminnan käynnistys	26
7.3	Ensikohtaamisen jälkeen matka jatkuu	32
7.4	Innostamisen monet kasvot	34
7.5	Projektin päättäminen	41
7.6	Tuotos	44
7.7	Opinnäytetyöprosessin ja tuotoksen arviointi	46
8	Pohdinta	48
8.1	Oppimiskokemukset ja ammatillinen kasvu	49
8.2	Eettisyys ja luotettavuus	50
8.3	Kehittämisideat	51
	Lähteet	53

Liitteet

Liite 1 Projektityön vaihemalli

Liite 2 Toimeksiantosopimus

Liite 3 Kutsu naapurikahvit –tapahtumaan

Liite 4 Kaksikielinen esite

Liite 5 Yksilöhaastattelurunko

Liite 6 Havainnointirunko

Liite 7 Seuraavat tapahtumat

Liite 8 Haastattelurunko

Liite 9 Kutsu nyyttikesteille

Liite 10 Loppuarviointilomake

Liite 11 Tuotos

1 Johdanto

Maahanmuuttajien kotoutuminen uuteen yhteiskuntaan on pitkä prosessi. Kotoutumista voidaan tukea erilaisilla toimenpiteillä, jotka luovat kontakteja instituutioihin, yhteisöihin ja ihmisiin. Kotoutumisen onnistumisen peruskysymykset liittyvät maahanmuuttajan omaan toimintaan ja aktiivisuuteen sekä ympäristön toimintaan ja asenteisiin. (Vuori 2012, 235.) Laissa kotoutumisen edistämisestä (29 §, 30.12.2010/1386) viitataan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteiseen kehittymiseen, jonka tulee antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja. Sosiaaliset suhteet ja yhteisöt vaikuttavat merkittävästi maahanmuuttajan osallisuuden kokemiseen. (Särkelä – Kukko 2014, 41.)

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tukea maahanmuuttajataustaisten ihmisten kotoutumista heidän asuinympäristöönsä sosiokulttuurisen innostamisen periaatteita hyödyntäen. Sosiokulttuurinen innostaminen on tietty tekemisen tapa, jossa korostuu osallisuus ja vuorovaikutteisuus toisten ihmisten kanssa (Kurki 2000, 26). Opinnäytetyössäni haluan tukea ihmisten osallisuutta ja luoda mahdollisuuksia vuorovaikutukselle, joten sosiokulttuurinen innostaminen sopii tähän hyvin.

Toiminta tapahtuu joensuulaisen vuokrataloyhtiön yhdessä pihapiirissä, jossa asuu sekä maahanmuuttajataustaisia että kantasuomalaisia ihmisiä. Sosiokulttuurisen innostamisen tarkoituksena on toteuttaa toimintaa ihmisten omista tarpeista ja mielenkiinnon kohteista lähtien. Sosiokulttuuriseen innostamiseen kuuluu keskeisesti toiminta ihmisten luonnollisissa ympäristöissä, jota asuinalueella tehtävä työ juurikin on.

Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen keskeisinä teemoina ovat monikulttuurisuus, maahanmuutto, osallisuus ja sosiokulttuurinen innostaminen. Lisäksi esittelen opinnäytetyön toimeksiantajan eli Joensuun Setlementin. Raportissa olen kuvannut opinnäytetyöprosessin vaiheet sekä toiminnallisen osuuden toimijoiden kanssa. Tämän jälkeen arvioin prosessia sekä opinnäytetyön tuotosta. Pohdinnassa käsittelen työn tavoitteiden toteutumista, omia oppimiskokemuksia, eettisyyttä sekä kehittämisehdotuksia.

2 Muuttuva Suomi ja monikulttuurisuus

Muutto maasta toiseen muokkaa yksilön elämän lisäksi koko yhteiskuntaa. Globaali liikkuvuus pakottaa kansakuntia ja kansainvälisiä toimijoita etsimään ratkaisuja muuttoliikkeisiin ja muuttuvien väestörakenteiden sopeutumiseen. Suomi oli pitkään väestöltään pieni ja sijainniltaan etäinen kansainvälisen muuttoliikkeen suurilta virroilta. Kylmän sodan jälkeen maahanmuuttajien määrä lisääntyi, vaikka se moniin muihin Euroopan maihin verrattuna on edelleen varsin pieni. Muuttoliikkeen johdosta suomalainen yhteiskunta on muuttunut, kansainvälistynyt ja monikulttuuristunut. (Martikainen, Saukkonen & Säävälä 2013, 13–14.) Tulevaisuuden maailma tulee olemaan monimuotoinen, tahdoimmepa me sitä tai emme. Tulevaisuuden työvoimapulan vuoksi me tarvitsemme maahanmuuttajia. Eläkkeelle siirtyvien määrä jättää suuren vajeen työmarkkinoille, ja pelkästään suomalaiset nuoret aikuiset eivät riitä paikkaamaan tätä vajetta. (Mäkisalo – Ropponen 2012, 21, 28.)

Monikulttuurisuudella tarkoitetaan yksinkertaisimmin yhteiskunnassa rinnakkain eläviä, kulttuuriltaan toisistaan poikkeavia ryhmittymiä. Monikulttuurisuuteen liittyy yhteiskunnallinen avoimuus, arjen haasteet sekä dialogi yhdessä elämisen periaatteista. (Rastas 2005, 20–24.) Monikulttuurinen kansalaisuus sisältää ajatuksen siitä, ettei yksittäinen ryhmä määritä oikeata toimintatapaa ja yhteistä kulttuuria, vaan eri ryhmien välillä käydään jatkuvia poliittisia ja yhteiskunnallisia neuvotteluja (Keskinen & Vuori 2012, 19). Rädyn (2002, 46–47) mukaan monikulttuurisuus voidaan nähdä ihmisten erilaisuutena, poliittisena ohjelmana tai yhteiskunnan rakenteiden muutoksena. Keskiössä on eri kulttuurien edustajien pyrkimys keskinäiseen tasa-arvoiseen asemaan. Monikulttuurisuuden voidaan nähdä tasoittavan tietä suvaitsevaisemmalle yhteiskunnalle, koska se tunnustaa kulttuurien moninaisuuden ja vastustaa vähemmistökulttuurien sulauttamista hallitsevaan valtakulttuuriin. (Puuronen 2011, 264–265.)

Monikulttuurisuus ei ole uusi ilmiö, mutta se on vasta hiljattain noussut merkittäväksi puheenaiheeksi 1990-luvulta kasvaneen maahanmuuttomäärän vuoksi. Esimerkiksi romaneja saatetaan edelleen kohdella vieraina suomalaisessa yhteiskunnassa, vaikka he ovat asuneet nykyisen Suomen alueella vuosisatoja.

(Seikkula & Rantalaiho 2012, 9, 40–41.) Monikulttuurisuuden mieltäminen vain nykyhetkeä koskeväksi ilmiöksi sivuuttaakin sen tosiasian, että mitkään kulttuurit eivät ole ”puhtaita” vaan syntyneet vuorovaikutuksessa muiden kulttuurien kanssa (Lehtonen & Löytty 2003, 7).

Monikulttuurisen yhteistyön mahdollisuuksia koetellaan päivittäin esimerkiksi kouluissa ja kansalaisjärjestöissä. Arkisessa toiminnassa esiintyy yhtä lailla valan ja eriarvoisten asemien sävyttämiä tilanteita kuin yrityksiä ymmärtää toisenlaisia näkemyksiä ja pääsyä yhteisymmärrykseen. (Keskinen & Vuori 2012, 20.) Eri kulttuurien ja ihmisryhmien väliset ja sisäiset erot ovat kuitenkin realiteetti, joka on otettava huomioon kanssakäymisessä toisten ihmisten kanssa (Lehtonen & Löytty 2003, 7).

Monikulttuurisuus on erityisesti syyskuun 11.päivän 2001 terrorismi-iskujen takia joutunut monenlaisen kritiikin kohteeksi. Kansalliseksi nimettyä arvoperustaa halutaan korostaa ja muualta muuttaneiden kulttuurin katsotaan olevan siihen nähden ristiriidassa. Näihin liitetään kysymykset esimerkiksi naisten oikeuksista sekä sukupuolten välisestä tasa-arvosta. (Keskinen & Vuori 2012, 20–22.)

Yhteiskunnallisessa keskustelussa esiintyy aika ajoin liiallisia yleistyksiä maahanmuuton uhkakuvista suomalaiselle kulttuurille ja elämäntavalle. Yleistykset saattavat vahvistaa enemmistön uhkakuvia sekä viestiä maahanmuuttajille, että he eivät ole tervetulleita. Kansainvälistyvässä Suomessa on syytä miettiä, miten eri kulttuuriryhmien välisiin ristiriitoihin löydetään ratkaisuja ennen niiden kärjistymistä. (Mähönen & Jasinskaja – Lahti 2013, 261.)

3 Maahanmuutto

3.1 Kasvava maahanmuutto ja maahanmuuttajan määritelmä

Muutto ulkomailta Suomeen on kasvanut merkittävästi viime vuosina. Suomen ulkomaalaisväestö lähes kaksinkertaistui 2000-luvulla. Maahanmuuton syyt ovat monipuolistuneet verrattuna 1990-lukuun, jolloin taustalla olivat pääosin huma-

nitaariset syyt. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014a.) Ennen vuoden 2015 turvapaikanhakijoiden määrän nousua Suomessa ja muissa EU-maissa tavallisin peruste muuttaa maahan on ollut perhesyy. Tavallisin perhesyy on avioituminen Suomen kansalaisen tai pysyvästi Suomessa asuvan ulkomaalaisen kanssa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014b.)

Vuonna 2013 Sisäministeriön julkaiseman strategian ”Maahanmuuton tulevaisuus 2020” määrittää pitkäjänteisiä linjauksia maahanmuuttopolitiikalle. Strategian mukaan maahanmuuttajayhteisöjen ja kantaväestön välistä sekä maahanmuuttajayhteisöjen keskinäistä myönteistä kanssakäymistä on edistettävä ennakkoluulojen vähentämiseksi. Keskeinen viesti on se, että Suomeen muuttavat ja asettuvat ihmiset on otettava mukaan rakentamaan maan tulevaisuutta. Heidät tulee nähdä osallisena ja aktiivisina toimijoina, ei vaan palveluiden ja toimenpiteiden kohteena. (Sisäministeriö 2016a.) Erityisesti kiintiöpakolaisten määrä kasvaa koko ajan. Joensuu ottaa vuodesta 2016 lähtien 150 pakolaista vuodessa aiempien 30:n sijaan. (Karjalainen 2016.) Yksinomaan Pohjois-Karjalassa oli vuonna 2015 arviolta noin kahdeksansataa turvapaikanhakijaa, joten asukasmäärän nosto 150:een nähdään tarpeellisenä (Yle 2016.)

Maahanmuuttajalla yleisesti tarkoitetaan ulkomaalaista henkilöä, joka on lähtöisin eri maasta, kuin missä hän vakituisesti asuu. Syitä muutolle voivat olla työ, opiskelu, oman maan sotatilanne tai paluumuutto. Näin ollen hän voi olla siirtolainen, pakolainen, kiintiöpakolainen, turvapaikanhakija tai paluumuuttaja. Ulkomaalaisuudella tarkoitetaan eri maasta lähtöisin olevaa henkilöä, joka oleskelee kotimaansa ulkopuolella. Näin ollen suomalaisesta tulee ulkomaalainen ollessaan toisessa maassa. Siirtolaiset ja pakolaiset ovat myös maahanmuuttajia. Siirtolaiset ovat muuttaneet vapaaehtoisesti, kun taas pakolaisten muuttoon liittyy oman maan poliittinen uhka tai muu kriisitilanne. Pakolaiset voivat saapua maahan kiintiöpakolaisina, mikä tarkoittaa ennen maahan tuloa perustellusti myönnettyä oleskeluluvan saamista. Turvapaikanhakijat saapuvat maahan ilman oleskelulupaa ja sellaisen saatuaan heistä tulee pakolaisia. (Räty 2002, 11.)

YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n mukaan maailmassa on yli 40 miljoonaa pakolaista, joista noin 80%:a on lapsia ja naisia. Köyhyys, luonnonkatastrofit ja konfliktit koettelevat samoja maita vuodesta toiseen. (Suomen Punainen Risti 2016.) Tällä hetkellä maailmassa on menossa suurin pakolaiskriisi toisen maailmansodan jälkeen. Turvapaikanhakijamäärät Suomessa 2000-luvulla olivat 1500 -1600 henkilön välillä vuodessa. Vuonna 2014 vastaava luku oli 3651 ja vuonna 2015 32476. Hakemusten määrän nopealle kasvulle ei ole yksiselitteistä syytä. Suomessa ei ole erityisen houkuttelevaa sosiaaliturvaa tai muita tekijöitä Länsi-Euroopan maihin verrattuna. Merkittävää on ehkä se, että Suomi on hyvä ja turvallinen maa asua. Ensisijaiset syyt turvapaikanhakijoiden määrän kasvuun löytyvät yleensä lähtö- ja kauttakulkumaista. (Sisäministeriö 2016b.)

Maahanmuuttajan käsite ei ole yksiselitteinen. Maahanmuuttaja voi hakea Suomen kansalaisuutta asuttuaan maassa vähintään viisi vuotta. Silti häntä ei välttämättä nähdä suomalaisena, joka kuitenkin tarkoittaa Suomen kansalaista. Etninen tausta liitetään maahanmuuttajiin ja etnisyys pysyy huolimatta siitä, minne on muuttanut. Toisaalta, jos suomalaisuudella tarkoitetaan Suomessa vakituisesti eläviä ja toimivia ihmisiä, voidaan maahanmuuttajakin nähdä lopulta suomalaisena. (Räty 2002, 13).

3.2 Kotoutuminen

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) velvoittaa, että kunnan tai useamman kunnan on laadittava yhdessä kotouttamisohjelma kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi. Laissa kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Samalla tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Lisäksi tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. Myös paikallistason toiminnan yhtenä tavoitteena on tukea myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. Laissa mainitaan myös hyvien etnisten suhteiden, kulttuurien välisen vuoropuhelun ja maahanmuuttajaryhmien osallisuuden tukeminen. Kotoutumislain piirissä ovat henkilöt, joilla on voimassa oleva oleskelulupa Suomessa.

Kotouttamisella tarkoitetaan kotoutumisen viranomaisten ja muiden tahojen kotoutumista edistäviä palveluita ja toimenpiteitä. Ensisijaisesti näitä toimenpiteitä järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja sekä työ- ja elinkeinohallinnon palveluja. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014b.) Kotoutuminen tarkoittaa asettumista uuteen maahan ja kulttuuriin sekä uusien toimintatapojen omaksumista. Asettuminen vie oman aikansa, ja jopa saman perheen henkilöt kotoutuvat eri tahtiin. (Hiltunen 2012, 15.) Kotoutuminen voidaan nähdä prosessina, jolla ei ole selkeää alku- eikä loppupistettä. Se rakentuu kaikista niistä kontakteista, joita muuttajalla on suomalaisen yhteiskunnan instituutioihin, yhteisöihin ja ihmisiin. (Vuori 2012, 235.) Maahanmuuttajan oleskeluluvan luonne vaikuttaa keskeisesti hänen asemaansa, mahdollisuuksiinsa, oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa uudessa asuinmaassa. Kotoutumista voidaan tarkastella niin yksilön, perheen, yhteisön kuin yhteiskunnankin tasoilla. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 24.)

Kotoutumisen haasteet liittyvät maahantuloon, arkipäivän elämään, kielitaitoon, toimeentuloon, koulutukseen, työhön ja yhteiskuntaan sekä yhteisöön mukaan pääsemiseen (Joensuun kaupungin kotouttamisohjelma 2014–2017, 2014, 4). Kokkosen (2010) pakolaisten vuorovaikutusta käsittelevästä tutkimuksesta ilmenee pakolaistaustaisten voimakas tarve sosiaalisiin suhteisiin. Kaukana asuvat perheenjäsenet, jos heihin oli yhteys, toimivat emotionaalisena ja arkisena tukena erityisesti silloin, kun paikalliset suhteet olivat vähäiset. Sosiaalisten suhteiden muodostaminen uudessa maassa koettiin kuitenkin haastavaksi kielimuurin ja kulttuurierojen vuoksi.

3.3 Asuminen

Asuminen on olennaisessa osassa maahanmuuttajan kotoutumisprosessia, sillä asunto on ensimmäinen konkreettinen kiinne kohta uudessa ympäristössä. Maahanmuuton syy vaikuttaa olennaisesti ensimmäisen asunnon saantiin ja sijaintiin. Työperusteiset muuttajat saattavat saada apua asunnon hankintaan työnantajalta ja opiskelijat opiskelija-asuntosäätiöiden avulla. Avioliiton vuoksi saapuvilla on asunto usein puolison kautta. Pakolaiset ovat ainoa maahanmuuttajaryhmä, jonka ensivaiheen asuminen on järjestetty yhteiskunnan tukitoimien avulla. Kiintiöpakolaisille on Suomeen saapuessaan osoitettu asuinkunta ja

asunto, joka yleensä on kunnan hallinnoimasta vuokratyöyhtiöstä. Turvapaikanhakijoiden prosessi on erilainen. Turvapaikkahakemuksen käsittelyn ajan hakijalle järjestetään paikka vastaanottokeskuksesta. Myönteisen päätöksen jälkeen asuinpaikka osoitetaan kunnasta, joka on tehnyt sopimuksen pakolaisten vastaanottamisesta. Yleisesti alueelliseen sijoittumiseen vaikuttavat monet seikat, jotka voidaan jakaa yhteiskunnan rakenteellisiin tekijöihin ja maahanmuuttajien itsenäisiin valintoihin. (Rasinkangas 2013, 123–126, 133–134.)

Maahanmuuttajien keskittyminen tietyille asuinalueille nähdään toisaalta sekä kotoutumisen tukena että haasteena. Keskittymisellä tiedetään olevan sopeutumista ja sosiaalisen tuen saamista tukevia vaikutuksia. Oman etnisen yhteisön läsnäolo tarjoaa mahdollisuuden kulttuurin, uskonnon ja kielen ylläpitoon. Alueellisen keskittymisen haasteena voidaan nähdä liiallinen segregatio, jolla tarkoitetaan tietyn väestöryhmän ylliedustusta toisilla ja aliedustusta toisilla alueilla. Tämä voi aiheuttaa sosiaalista erilaistumista tai alueellista eriytymistä. (Rasinkangas 2013, 123–127.)

Pakolaisten hajasijoittamisen tavoitteena on alueellisten keskittymien välttäminen. Tämä näkyy vastaanottokeskusten sijainnissa sekä yleisissä pyrkimyksissä saada eri kuntia mukaan pakolaisten vastaanottoon. Siitä huolimatta suurimpiin kaupunkeihin keskittyminen on selvää. Maaseutu- ja taajamakuntiin sijoitetut henkilöt siirtyvät usein maan sisäisen muuttoliikkeen myötä suuriin kasvukeskuksiin. (Rasinkangas 2013, 135.)

Maahanmuuttajien muuttaminen asuinalueelle voi aiheuttaa asukkaissa pelkoja ja turvattomuuden tunnetta. Pelot ovat hyvinvoinnin kannalta merkittäviä, sillä turvallisuudentunne on ihmisen perustarve. Jotta naapurit voivat oppia tuntemaan uudet naapurinsa, tarvitaan sekä tiedon lisäämistä että mahdollisuuksia molemminpuoliseen tutustumiseen. Tosiasiassa erilaiset ihmiset tulevat kuitenkin asumaan jossakin, ja tasapainoisen yhteiskuntarakenteen tavoittelun vuoksi hajasijoitus on usein tarkoituksenmukaista. (Viskari, Lund & Avellan 2016, 12–14.)

Suuri osa maahanmuuttajista joutuu asumaan vuokralla. Omistusasunnot ovat kalliita, eivätkä maahanmuuttajat saa niihin välttämättä tarvittavaa asuntolainaa. Vuokra-asuntojen saaminen voi olla vaikeaa asenteiden vuoksi. (Husein 2012, 37.) Asenteisiin, käyttäytymiseen ja ennakkoluuloihin voidaan kuitenkin vaikuttaa. Tiedon välittäminen, yhteistyö ja toisiin tutustuminen ovat esimerkkejä työkaluista asenteiden muuttamiseen. (Viskari, Lund & Avellan 2016, 15.)

4 Osallisuus

4.1 Maahanmuuttajien osallisuus

Särkelä – Kukon (2014, 34–36) mukaan osallisuuden käsite on moninainen ja vaikeasti rajattava. Osallisuus, osallistaminen ja osallistuminen liitetään usein yhteen, vaikka ne tarkoittavat eri asioita. Osallistuminen on konkreettista osallistumista esimerkiksi tapahtumiin, tempauksiin tai päätöksentekoon. Osallistuminen on väylä osallisuuteen, joka on kuulumisen ja mukana olemisen tunnetta. Osallisuuteen liittyy ihmisestä itsestään lähtöisin olevaa eritasoista ja -sisältöistä toimintaa. Osallistamisella tarkoitetaan keinoa, jolla yksilöä aktivoidaan ja tuetaan osallistumaan sekä sitä kautta saamaan osallisuuden kokemuksia. Osallisuus voidaan nähdä moniulotteisena tuntemisen, kuulumisen ja tekemisen kokonaisuutena. Yksilötasolla osallisuus merkitsee omakohtaisesta sitoutumisesta nousevaa omaehtoista toimimista ja vaikuttamista omaa elämää koskevissa asioissa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2016b) määrittelee osallisuuden tunteena, joka syntyy kun ihminen on osallisena jossakin yhteisössä esimerkiksi opiskelun tai työn kautta. Yhteisössä osallisuus ilmenee keskinäisenä arvostuksena, tasavertaisuutena ja luottamuksena, sekä mahdollisuuksina vaikuttaa yhteisössä ilmeneviin asioihin. Yhteiskunnallisella tasolla osallisena oleminen on mahdollisuus esimerkiksi terveyteen, koulutukseen, työhön ja sosiaalisiin suhteisiin. Kansallisella tasolla osallisuus voidaan nähdä oikeutena osallistua ja vaikuttaa itseä koskeviin asioihin sekä yhteiskunnan kehittymiseen.

Osallisuutta edistämällä vähennetään ihmisten syrjäytymistä ja keskinäistä eriarvoisuutta. Sosiaali- ja terveystalvetuilla on yhteiskunnan palveluina keskei-

nen asema osallisuuden tukemisessa. Myös muut toimijat, kuten koulut, työpajat, seurakunnat ja yhdistykset työskentelevät osallisuuden vahvistamiseksi. Käytännössä osallisuuden edistäminen tapahtuu esimerkiksi lisäämällä koulutusta, varmistamalla riittävä toimeentulo, tukemalla ihmistä tarvittavilla palveluilla, lisäämällä maahanmuuttajien kieliopintoja tai mahdollistamalla kaikille osallistuminen kulttuuri- ja liikuntaharrastuksiin. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2016b.)

Sosiaaliset suhteet, yhteisöt sekä kokemus yhteisöllisyydestä vaikuttavat osallisuuden kokemiseen. Yhteisellä kielellä on iso rooli kuulumisen tunteen syntymisessä. Yksilön voi olla haastavaa päästä mukaan yhteisöjen ja yhteiskunnan toimintaan yhteisen kielen puuttuessa. Osallisuuden kokemiseen liittyy vahvasti yksilön mahdollisuudet ilmaista tunteitaan ja tulla kuulluksi eri yhteisöissä. (Särkelä – Kukko 2014, 41.)

Maahanmuuttajilla koulutus ja kielenopetus voivat luoda paikkoja kuulumisen tunteelle ja yhteisön jäsenyydelle, sekä vahvistaa työmarkkina-asemaa. Työmarkkinat ovat kuitenkin usein jakautuneet etnisten ja rodullistavien hierarkioiden mukaisesti, minkä seurauksena monet maahanmuuttajat päätyvät työskentelemään esimerkiksi siivoojina tai bussikuskeina kielitaidosta ja koulutuksesta huolimatta. Suomen ulkopuolella hankittua koulutusta on usein vaikea hyödyntää Suomen työmarkkinoilla. Kielitaitoon ja koulutukseen liittyvät tekijät selittävät osan työllistymisen vaikeuksista, mutta siihen vaikuttavat myös työnantajien asenteet sekä hakijoita etnisen taustan perusteella eriarvoiseen asemaan asettavat rekrytointikäytännöt. (Keskinen & Vuori 2012, 11, 16–17.) Kielenopiskelu on välttämätöntä, mutta riittävän käytännöllisen kielitaidon hankkiminen vaatii kielen käyttöä erilaisissa tilanteissa lukemalla, kuuntelemalla, puhumalla ja kirjoittamalla. Tämä mahdollistaa aktiivisuuden uudessa yhteiskunnassa. (Husein 2012, 36.)

Maahanmuuttajien kansalaisjärjestöjen ja uskonnollisten yhteisöjen toiminta on vilkasta. Uskonnollisen, etnisen tai kulttuurisen perinnön vaalimisen lisäksi organisaatiot edistävät muun muassa liikunta- ja harrastustoimintaa, neuvovat saapuneita kotoutumiseen liittyvissä kysymyksissä sekä tarjoavat ihmisille sosi-

aalisia kontakteja. Yhdistys- ja yhdyskuntatoiminta edistää kulttuuriperinteiden säilymisen lisäksi uuteen maahan ja sen tapoihin kotiutumista. On kuitenkin mahdollista, että omaan kulttuuriin keskittyvät yhteisöt eristävät ryhmiä tai niiden jäseniä suomalaisesta yhteiskunnasta. (Pyykkönen & Martikainen 2013, 299.)

4.2 Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurinen innostaminen on syntynyt Ranskassa toisen maailmansodan jälkeen rakentamaan yhteiskuntaa uudelleen demokraattiseksi, vapauden ja tasa-arvon yhteiskunnaksi. Sosiaalisen kasvatuksen ammattina innostaminen syntyi 60-luvulla vapaaehtoistyön pohjalta. Samaan aikaan Unesco otti käsitteen omakseen ja siitä saakka toiminta on levinnyt voimakkaasti ympäri maailmaa. (Kurki 2006, 151.)

”Innostaminen on elämän ja hengen antamista, toimintaan motivoitumista, suhteeseen asettumista ja yhteisön ja yhteiskunnan puolesta toimimista” (Kurki 2006, 152). Sosiokulttuurinen innostaminen on erityislaatuinen sosiaalipedagogiikan soveltamisen ala. Se on ammatillista toimintaa, jonka tiedeperusta löytyy sosiaalipedagogiikasta. (Kurki 2000, 44.) Sosiaalipedagogiikassa yhdistyvät sosiaalisen ja kasvatuksellisen toiminnan toimintateoreettiset kehykset (Hämäläinen 2010, 171).

Sosiokulttuurinen innostaminen on tietty tekemisen tapa, jossa korostuu osallisuus ja vuorovaikutteisuus toisten ihmisten kanssa. Innostamisessa tuetaan ihmisten vapautta ja oma-aloitteisuutta niin yksilö- kuin ryhmätasolla. Tarkoituksena on, että ihmiset itse kehittelisivät ratkaisuvaihtoehtoja omiin tarpeisiinsa ja haasteisiinsa. (Kurki 2000, 26.) Sosiokulttuurisella innostamisella pyritään kulttuurisen demokratian saavuttamiseen, jolloin se on kasvatuksellinen toimintakeino yhteiskunnan parantamiseksi. Keskeisiä käsitteitä ovat dialogi, osallistuminen, herkistyminen, yhteisöllisyys, luovuus ja toimintaan sitoutuminen. (Kurki 2000: 14 Fermoson 1994 mukaan.) Merino (1997, Kurki 2000, 23) määrittelee innostamiselle kaksi päätavoitetta. Ensimmäisen tarkoituksena on herättää

henkiin elämää siellä, missä sitä ei ole. Toinen tavoite on tukea ja saada liikkeelle kykyjä, jotka ovat jo olemassa.

Innostaminen on elämää yhteisössä, lähiössä, kylässä, maailmassa; siellä missä ihmiset ovat. Tarkoituksena on mennä puistoihin, kaduille, toreille ja kaikkialle missä ihmiset luonnollisesti viettävät aikaa. Toiminnan ei ole tarkoitus jäädä laitoksiin ja toimistorakennuksiin. (Kurki 2006, 153.) Aidon yhteisön rakentuminen on sosiokulttuurisen innostamisen perusedellytys. Aidolla yhteisöllä tarkoitetaan joukkoa yksilöitä, jotka liittyvät yhteen samojen intressien ja päämäärien vuoksi. Tällaista yhteisöä ei voi luoda keinotekoisesti, vaan se syntyy olemisen, elämisen ja jakamisen kautta. (Kurki 2000, 129–130.) Innostaminen suuntautuu aina kohti ihmisen sekä persoonallista, sosiaalista että yhteisöllistä tietoisuuden heräämistä (Kurki 2006, 153).

Innostaminen on oleellisesti osallistumista, eivätkä varsinaiset menetelmät ole siinä ensisijaisen tärkeitä. Innostaa voidaan monin tavoin ja menetelmät haetaan eri tieteiden piiristä. Kaikki sellaiset keinot ovat sopivia, jotka saavat ihmiset vuorovaikutukseen toistensa kanssa. Metodien kanssa tulee lähteä liikkeelle sellaiselta tasolta, joka kohtaa ihmisen ja hänen senhetkisen todellisuutensa. Sellaisia hienoja menetelmiä, jotka eivät kosketa ihmistä ja hänen arkipäiväänsä, ei ole tarkoituksenmukaista käyttää. (Kurki 2006, 155.)

Sosiokulttuurisen innostamisen rakenteissa ilmenevät pedagogisen, sosiaalisen ja kulttuurisen työn ulottuvuudet. Kokonaisuuden avulla pyritään ihmisten persoonallisten arvojen kehittymiseen sekä yhteisölliseen sitoutumiseen. Toimintamuotoja taas on monenlaisia, ja samoja muotoja voidaan hyödyntää eri projekteissa. Tärkeimmät toimintamuodot pedagogisen, sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden mukaan ovat erilaiset kasvatukselliset, kulttuuriset ja taiteellisen ilmaisun aktiviteetit sekä sosiaalinen ja vapaa-ajan virkistystoiminta. Kasvatuksellisia toimintatapoja voivat olla esimerkiksi seminaarit tai työpajat. Kulttuurisiin aktiviteetteihin lasketaan konsertit, museokäynnit, kirjallisuuspiirit ja vastaavat tapahtumat. Vapaa-ajan virkistysellinen toiminta voi esimerkiksi olla liikuntaa, luontoon menemistä tai leikkimistä. Innostamista ei ole mahdollista siirtää sellaisenaan projektista toiseen, sillä jokainen yhteisö on ainutlaatuinen omine tar-

peineen ja ominaisuuksineen. Tärkeintä on, että valitut metodit saavat ihmiset aitoon vuorovaikutukseen toistensa kanssa. (Kurki 2006, 154–155.)

Sosiokulttuuriselle innostamiselle ei ole olemassa menetelmäluetteloa. Käytettävien menetelmien tulee kuitenkin nousta toiminnan perusajatuksista. Menetelmien tulee aina olla motivoivia, mahdollistavia, dialogisia, ei-kilpailevia, ryhmäännyttäviä, koherentteja, joustavia ja aktiivisia. (Kurki 2007, 88–89.)

Innostamisen projekteille ei ole olemassa tiettyä kaavaa, vaan ennemminkin sarja vaiheita, jotka auttavat organisointia, tavoitteiden asettamista ja toiminnan suuntaamista. Näiden vaiheiden perusteella voidaan tarkentaa aktiviteetit ja asettaa kriteerit arvioinnille. (Kurki 2000, 88–89, 120–121.) Toiminnan alussa luodaan dynaamisia ja aktiivisia metodeja ja tekniikkoja, jotka tekevät ihmisten osallistumisen ja heidän vuorovaikutuksen mahdolliseksi. Olennaista on tutustua ihmisten todellisuuteen, eli siihen arkeen mitä he elävät. Näin tuetaan aitojen yhteisöjen muodostumista ja tuon osallistumisen avulla voidaan lopulta saada aikaan yhteiskunnallisia muutoksia. (Kurki 2006, 89, 98.) Alkuvaihe on lisäksi kartoitusta eli todellisuuden analysointia. Todellisuus on tunnettava muutostarpeiden selvittämiseksi. Kartoitusta tehdään siellä, missä innostamisprosessiin kuuluvat ihmiset ovat. Tarkoituksena on selvittää toiminnan kannalta olennaisia asioita. (Kurki 2000, 98.) Kartoituksen jälkeen kokonaistilanteesta tehdään yhteenveto eli sosiaalinen diagnoosi yhdessä kaikkien toimijoiden kanssa. Diagnoosin tarkoituksena on toimia kehyksenä ja palvella varsinaisen toiminnan suunnittelua. Se toimii suunnannäyttäjänä ja avoimena muutoksille, ja tästä syystä sitä ei pidä sekoittaa liiaksi sanan lääketieteelliseen miellelyhtymään, jossa diagnoosi on pysyvä tila. Yhteenvetoon tarkoituksena on ongelman täyden merkityksen tavoittaminen ja sitä kautta muutos. (Kurki 2000, 108–110.)

Suunnitteluvaiheen tarkoituksena on luoda alustavat linjat, jotka määrittävät mihin suuntaan ollaan menossa. Mietitään mitä tullaan tekemään ja mitä halutaan saavuttaa. Suunnittelu on kollektiivinen prosessi, johon osallistujat kaikki ne joita toiminta koskee. (Kurki 2000, 118–120.) Suunnitteluvaihetta seuraa vaiheittainen toteutus. Tällöin pannaan toimeen suunnitellut projektit, aktiviteetit tai tehtävät. Joustavuus on toteutusvaiheen tärkeä elementti, sillä suunnitellut asiat

eivät sosiaalikulttuurisen innostamisen projekteissa usein tapahdu kronologisessa järjestyksessä. Toteutuksessa tulee huomioida, ettei projektista tule suorittamista. Keskiössä on ihmisten herkistäminen, luovuus, ryhmän kiinteyden ylläpitäminen ja tarpeettomien toimintojen pois jättäminen. (Kurki 2000, 127.)

Arviointi kuuluu olennaisesti sosiokulttuuriseen innostamiseen koko toiminnan ajan. Se on parhaimmillaan systemaattista ja dynaamista jatkuvaa prosessiarviointia, jonka tavoitteena on toiminnan jatkuva parantaminen. Arviointiin, kuten muuhunkin toimintaan, liittyvät oleellisesti ihmiset, jotka ovat projektissa mukana. (Kurki 2000, 128, 150.)

4.3 Innostajan rooli

Innostajan tehtävänä on olla tuki, koordinoija, motivoija ja herkistäjä. Tehtävä on tärkeä, sillä aitoa osallistumista ei synny ilman herkistymistä ja motivoitumista. Tarkoituksena on herätellä ihmisten intressejä toimintaan, jonka he kokevat subjektiivisesti, oman elämänsä kannalta, arvokkaaksi ja tärkeäksi. Tällöin ihmiset on saatu motivoitumaan omien kulttuuristen vaateiden ja tarpeiden kautta eli tekemään sitä, mitä he itse tahtovat. (Kurki 2006, 153). Tärkein innostajan ominaisuus on kuitenkin oma innostuneisuus. Innostaa ei voi, jos ei ole itse innostunut. (Kurki 2010, 200.)

Oleellista on, että innostajan ja ihmisten, joiden parissa työtä tehdään, suhteet ovat aitoja ja tasavertaisia. Autenttisessa dialogissa jokaisen ihmisen autonomi-aa ja persoonallista arvokkuutta tulee kunnioittaa (Kurki 2006, 153). Innostamisen ammatin ydintä on humanisuus. Tavoitteena on ylläpitää ihmisten henkilökohtaista turvallisuutta heidän jokapäiväisessä elämässään. Samalla innostaja elävöittää yhteishenkeä ja tunnealueen elämää, mitä ei yleensä tapahdu tavanomaisten sosiaalipalveluiden piirissä resurssien rajallisuuden vuoksi. (Kurki 2000, 80.)

Innostajan työskentelyn pohjalta löytyvä perusasenne on merkittävä. Se säätelee innostajan ja hänen ryhmänsä alati muuttuvaa suhdetta. Omat asenteet, odotukset, uskomukset ja persoonalliset piirteet ovat sosiaalisen väliintulon prosessissa oleellisia. Työn mukanaan tuomien monimuotoisten paineiden ja on-

gelmien kohtaaminen vaatii psyykkistä tasapainoa ja kypsyyttä. Innostajan on myös luotettava ryhmäänsä, ja sen jäsenien kykyyn ratkaista itse omia ongelmiaan. Ryhmää tulisi osata ”johtaa johtamatta”, eli olla tarpeeksi ohjaava olematta määräilevä. Innostajan työssä ei usein ole selkeitä aikatauluja ja tehtäviä on paljon, joten tähänkin tulee valmistautua. (Kurki 2000, 83.)

Sosiokulttuurisen innostamisen ydin on ihmisten omaehtoisessa osallistumisessa ja aktiviteeteissa, joten innostajan työ tulee vähitellen tarpeettomaksi. Innostajan tuella ihmiset kykenevät vähitellen ottamaan itse vastuuta toiminnastaan ja yhteisönä ympäristöstään. (Kurki 2000, 136.)

4.4 Aiheeseen liittyviä projekteja ja opinnäytetöitä

Yhteisöjen kehittämistyö kaupunkien lähiöissä ja maaseudun kylissä lienee tällä hetkellä sosiokulttuurisen innostamisen laajin sovellusalue. Innostaminen kuitenkin eroaa oleellisesti perinteisestä yhteisötyöstä. Yhteisöjen kehittämistyössä ihmisillä on aiemmin ollut varsin passiivinen rooli, eikä yksilöllisen persoonan merkitystä ole juurikaan korostettu. Innostamisessa yksilön rooli on tärkeä ja aktiivinen alusta alkaen. Työssä on tarkoitus tukea sekä yksilön että yhteisön kasvua ja kehitystä osallistumisen ja dialogin kautta. (Kurki 2006, 155–156.)

Sosiokulttuurisen innostamisen periaatteita on hyödynnetty monissa projekteissa ja ryhmätoiminnassa. Tavallisimmin piirteitä sovelletaan johonkin toiminnalliseen kokonaisuuteen. Heini Hakulinen, Mark Jääskeläinen, Aino Leskinen ja Joni Luukkala (2012) ovat tehneet opinnäytetyönään elokuvaprojektin yhteistyössä Vailla vakinaista asuntoa ry:n kanssa. Tarkoituksena oli selvittää, miten innostaminen soveltuu luovien elokuvaprojektien toteuttamisen välineeksi. Idea elokuvaprojektille lähti Vailla vakinaista asuntoa ry:n kävijältä, ja toimintaa alettiin rakentamaan opiskelijaporukan ja muiden kävijöiden kanssa. Sosiokulttuurisen innostamisen periaatteita sovellettiin ryhmätoiminnan eri vaiheisiin.

Silja Pennanen ja Veera Viitalan (2013) opinnäytetyön tarkoituksena oli ottaa käyttöön uusi toimintamuoto nuorten aidon osallisuuden mahdollistamiseksi. Pennanen ja Viitala olivat aluksi rajanneet työskentelyn huipentuvan tapahtuman järjestämiseen ja kertoneet nuorille, että tuotos voi ottaa kantaa johonkin

heidän mielestään tärkeään yhteiskunnalliseen aiheeseen. Kokonaisuudessa oli sosiokulttuurisen innostamisen elementtejä.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lapin piiri ry:n Vaihtoehto päihteille -hankkeen tarkoituksena oli rakentaa MLL:n paikallisyhdistyksille uutta paikallista olosuhteista ja resursseista kumpuavaa ehkäisevän päihdetyön yhteistointamallia. Hankkeen työmuodot ja sisällöt muodostuisivat kunkin paikallisyhdistyksen kanssa sosiokulttuurisen innostamisen viitekehystä noudattaen. Tarkoituksena oli, että yhdistykset itse pohtivat, millainen toiminta olisi olosuhteiden kannalta järkevää. Yhteisen ehkäisevän päihdetyön mallia ei syntynyt, mutta hankkeessa saatiin arvokkaita kokemuksia erilaisista tavoista tehdä ehkäisevää päihdetyötä. Yhteistä toiminnalle oli sen muotoutuminen sosiokulttuurisen innostamisen periaattein. (Lepikkö, Sallinen & Saukko, 2007.)

5 Suomen Setlementtiliitto ja Joensuun Setlementti

Suomen Setlementtiliitto on setlementtiliikkeen keskus- sekä kansalaisjärjestö. Setlementtityön perustana on turvata erilaisten ihmisten oikeus hyvään elämään. Toiminnalla tavoitellaan ihmisten yhdenvertaisuutta, moniarvoisuutta ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Työtä ohjaavat arvot ovat rohkeus ja luottamus, paikallisuus ja yhteisöllisyys sekä yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus. (Setlementtiliitto 2016.)

Joensuun Setlementti on yksi neljästäkymmenestä Suomen Setlementtiliittoon kuuluvasta jäsenestä (Setlementtiliitto 2016). Joensuun Setlementin toiminta-ajatuksena on osallisuuden ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisääminen. Toimintaa on lasten ja nuorten, maahanmuuttajien sekä ikäihmisten parissa. Järjestöjalostamon tarkoituksena on kehittää kumppanuuksia järjestötyöhön. (Joensuun Setlementti ry 2016.)

Joensuun Setlementti toteuttaa Suomen Setlementtiliiton monikulttuurisen asumisen kehittämishanketta vuosina 2015 – 2017. Hankkeen tarkoituksena on kehittää järjestölähtöistä asumisen tukea, jonka kautta vahvistetaan maahan-

muuttajien asumisen arkitaitoja ja osallisuuden eri muotoja. Tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta, suvaitsevaisuutta ja vuorovaikutusta ihmisten välillä, lisätä yhteisöllisyyttä sekä ehkäistä ristiriitoja asuinyhteisöissä ja asuinalueilla. Toimintaa toteutetaan yhdessä asukkaiden ja paikallisten toimijoiden kanssa. (Joensuun Setlementti ry 2015.)

Tähän mennessä hankkeessa on tehty tarvekartoitusta asukkaille ja maahanmuuttajien kanssa työskenteleville, toteutettu asumisneuvontaa maahanmuuttajaryhmille, koulutettu naapuruussovittelijoita yhteistyössä Pohjois-Karjalan sovittelutoimiston ja Suomen Pakolaisavun kanssa sekä koulutettu vapaaehtoisia toimimaan hankkeen tapahtumissa. Lisäksi on pidetty asukasiltoja ja kehitetty asukaskummitoimintaa suomalaisten ja maahanmuuttajien vuorovaikutuksen lisäämiseksi. (Tapanainen 2016.)

6 Opinnäytetyön lähtökohdat

6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toteutan opinnäytetyöni toiminnallisena opinnäytetyönä. Ammattikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyy käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. Toiminnallisella opinnäytetyöllä pyritään tarjoamaan ammatilliselle työkentälle käytännön ohjeistusta, toiminnan järjeistämistä tai järjestämistä. Opinnäytetyöraportista selviää mitä on tehty, miksi ja miten sekä millaisiin tuloksiin on päädytty. (Vilka & Airaksinen 2003, 9, 65). Toiminnalliseen opinnäytetyöhön liittyy olennaisesti mukana olevat toimijat, eli ihmiset, joiden parissa työtä tehdään. Eri toiminnan vaiheet kohti tuotosta etenevät vuorovaikutussuhteessa näiden toimijoiden kanssa. (Salonen 2013, 6.)

Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyy aina konkreettinen tuote, joka voi olla esimerkiksi opas, ohjeistus, näyttely tai jokin tapahtuma. Toteutustapa ja tuotos tulee aina valita aiheen ja kohderyhmän tarpeet huomioiden. (Vilka & Airaksinen 2003, 9, 65).

6.2 Opinnäytetyön kohderyhmä ja tavoite

Opinnäytetyön kohderyhmänä on joensuulaisen vuokratoyhtiön yhden pihapiirin asukkaat. Hanketyöntekijän muutamalle pihapiirissä asuvalle maahanmuuttajalle aiemmin tekemän kartoituksen perusteella maahanmuuttajataustaiset henkilöt haluaisivat tutustua kantasuomalaisiin, mutta eivät ole löytäneet siihen keinoja (Tapanainen 2016). Joensuun Settlementin tietojen mukaan pihapiirissä asuu sekä maahanmuuttajataustaisia, että kantasuomalaisia ihmisiä. Maahanmuuttajia ei haluta tässä opinnäytetyössä eriyttää omaksi ryhmäkseen, vaan mahdollistaa tutustumista ja yhteistoimintaa kaikkien kansallisuuksien välille. Ajatuksena on pitää toiminta avoimena kaikille pihapiirissä asuville ihmisille alusta loppuun. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mukaan saa tulla missä vaiheessa prosessia tahansa. Kohderyhmään ei ole muita kontakteja muutamaa hanketyöntekijän tuntemaa pakolaistaustaista ihmistä lukuun ottamatta. Voidaan sanoa prosessin lähtevän aika lailla tyhjästä kohderyhmän ja ympäristön tuntemisen suhteen. Joensuun Settlementin monikulttuurisen asumishankkeen hanketyöntekijä toimii opinnäytetyössä tukena ja apuna omien resurssien mukaisesti.

Työskentelyn tavoitteena on tukea maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Toiminta tapahtuu sosiokulttuurisen innostamisen ajatuksella asukkaiden tarpeista ja mielenkiinnon kohteista käsin. Pohjana toiminnalle on luoda tilanteita, jossa asukkaiden keskinäiset vuorovaikutustilanteet mahdollistuvat. Hyvien vuorovaikutussuhteiden kautta voidaan lisätä sekä maahanmuuttajataustaisten että suomalaisten hyvinvointia. Lisäksi toiminnalla halutaan mahdollistaa suomalaisille asukkaille tutustumista ulkomaalaistaustaisiin naapureihin.

Opinnäytetyön tuotoksena syntyy opas eri kulttuureista tulevien ihmisten yhteen saattamiseksi. Oppaan tarkoituksena on olla avuksi työntekijälle, joka pyrkii toiminnassaan saattamaan yhteen eri kulttuureista tulevia ihmisiä.

6.3 Opinnäytetyön kokonaisprosessi

Opinnäytetyön prosessissa työskentelin projektityön vaihemallin mukaan (Liite 1). Vaihemalli jakautuu erilaisiin toisiaan seuraaviin vaiheisiin, jotka voivat olla osittain päällekkäisiä. Projekti alkaa tarpeesta tai ideasta, ja etenee suunnittelu- ja toteutusvaiheen kautta projektin päättämiseen. (Kettunen 2009, 43.) Eri vaiheita käsittelen tarkemmin työn edetessä. Vilkan & Airaksisen (2003, 48) mukaan projekti on tavoitteellinen, tietyn ajan kestävä prosessi. Se voi olla osa isompaa hanketta tai tähdätä tiettyyn kertaluontoiseen tulokseen. Projektin onnistumisen kannalta suunnittelu, organisointi, toteutus, valvonta ja seuranta tulee tehdä tarkasti.

Arviointi on olennainen osa prosessia alusta loppuun. Se auttaa pitämään projektin oikeassa kurssissa ja toimijat tietoisina projektin etenemisestä kohti tavoitetta. Alussa arvioidaan projektin toimintaympäristö, toiminta ja tavoitteet. Väliarvioinnin tarkoituksena on arvioida projektin siihenastista toimintaa suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Loppuarvioinnissa arvioidaan projektin tulokset ja vaikuttavuus, eli tarkastellaan mitä on saatu aikaan. (Suopajarvi 2013, 23.)

Tämän opinnäytetyöprosessin ideointi alkoi joulukuussa 2015 toimeksiantajan löydyttyä. Työn sisältöä suunniteltiin pitkään ja se sai lopullisen muotonsa huhtikuussa 2016. Toimeksiantosopimus (Liite 2) tehtiin toukokuussa 2016. Toteutusvaihe käynnistyi toukokuun lopussa ja jatkui elokuuhun 2016. Projektin päättäminen eli yhteistyö toimijoiden kanssa sekä raportin ja tuotoksen valmistuminen tapahtuivat elo–syyskuun 2016 aikana.

6.4 Tiedonhankinnan ja arvioinnin menetelmät

Tässä opinnäytetyössä käytetään tiedonhankintamenetelminä haastatteluita, havainnointia sekä reflektiopäiväkirjaa. Toteutusosiossa osallistavina menetelminä käytettiin haastattelujen lisäksi luovia ja toiminnallisia menetelmiä. Haastattelut, havainnointi ja reflektiopäiväkirja toimivat myös arvioinnin menetelminä.

Haastatteluja on monenlaisia ja ne voidaan luokitella osallistujamäärän mukaan yksilö- ja ryhmähaastatteluiksi (Kananen 2014, 87). Ryhmähaastattelulla tarkoitetaan tilannetta, jossa keskustelijat ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja voivat näin vaihtaa ajatuksia ja mielipiteitä. Menetelmänä se on tehokas, sillä yhtä

aikaa saadaan haastateltua useampaa ihmistä. (Eskola & Suoranta 1998, 95–97.) Valtosen (2005, 223–224) mukaan ryhmäkeskustelut poikkeavat ryhmähaastatteluista vuorovaikutuskontrollin osalta. Haastattelussa vetäjä pitää kontrollin itsellään ja keskustelussa vastuu etenemisestä on osallistujilla. Ryhmäkeskustelu on menetelmänä vapaamuotoisempi, mutta vetäjällä on silti tärkeä rooli sopivan ilmapiirin ja aiheeseen johdattelun suhteen.

Tässä opinnäytetyössä haastattelut olivat keskustelunomaisia ja vapaamuotoisia. Niissä oli ensimmäistä haastattelua lukuun ottamatta ennalta suunniteltu haastattelurunko, jonka kautta keskeisiä teemoja käytiin läpi. Ryhmähaastatteluja oli kolme ja ne toteutettiin toiminnan alussa, keskivaiheella sekä lopuksi. Ryhmähaastatteluiden tarkoituksena oli selvittää osallistujien toiveita, tarpeita ja tyytyväisyyttä yhteisen toiminnan suhteen. Haastattelun tarkoitus vaihteli hie- man riippuen siitä, missä vaiheessa prosessia haastattelua käytettiin. Ensimmäinen ryhmähaastattelu oli hyvin keskustelunomainen, sillä tilanteeseen valmistautuminen oli hankalaa ennakkotietojen puuttuessa. Ensimmäisen haastattelun osallistujia ei tunnettu entuudestaan, he eivät tunteneet toisiaan eikä osallistujamäärää voitu ennakoida. Alku- ja keskivaiheen haastattelujen tarkoitus oli tulevan tekemisen toiveissa ja tarpeissa ja loppuvaiheessa keskityttiin enemmän toiminnan arviointiin ja kehittämiseen. Loppuvaiheessa keskityttiin lisäksi siihen, miten ihmiset ovat kokeneet toistensa kanssa toimimisen. Yksilöhaastatteluita oli tässä opinnäytetyössä yksi kappale toiminnan alussa. Sen tarkoituksena oli selvittää pakolaistaustaisen henkilön toiveita ja tarpeita tulevan toiminnan suhteen sekä luoda hänen kauttaan yhteys muihin pihapiirin pakolaistaustaisiin ihmisiin. Yksilöhaastattelun käyttö oli perusteltua myös siksi, että henkilöä ei oltu tavoitettu ensimmäiseen ryhmätapaamiseen.

Havainnoinnin avulla saadaan tietoa, toimivatko henkilöt kuten he sanovat toimivansa. Menetelmän etu on välitön ja suora yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. On kuitenkin tärkeää muistaa erottaa havainnot omista tulkinnoista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 212–213.) Havainnointi on perusteltu menetelmä erityisesti silloin, kun kyseessä on ihmisiin liittyvät prosessit. Havainnoinnin suunnitelmallisuus ja dokumentointi on luotettavuuden kannalta tärkeää. (Kananen 2015, 135.) Osallistuvassa havain-

noinnissa havainnoija toimii osana ryhmää ja suorittaa havainnointia ollessaan osallistuja (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 212–214).

Tässä opinnäytetyössä pyritään toiminnan kautta saattaa yhteen ja tutustuttaa eri kulttuureista tulevia ihmisiä toisiinsa. Havainnoinnin kautta pyritään selvittämään, miten ihmisten vuorovaikutussuhteet toiminnan edetessä kehittyvät eli kuinka yhteen saattaminen ja tutustuminen prosessin aikana sujuu. Havainnointia käytetään tässä opinnäytetyössä tiedonkeruumenetelmänä jokaisessa ryhmätapaamisessa. Dokumentointi tapahtuu reflektiopäiväkirjaan mahdollisuuksien mukaan tapahtumahetkellä tai välittömästi niiden jälkeen. Tutkijan osallistuvan luonteen vuoksi dokumentointia ei ole aina välttämättä mahdollista suorittaa tapahtumahetkellä, sillä se vaikuttaisi tilanteiden autenttisuuteen.

Reflektiivisellä ajattelulla ihminen tarkastelee omia ajatusmalleja sekä uskomuksia, ja pyrkii näkemään asioita uudesta näkökulmasta. Reflektion tarkoituksena on kriittisen tarkastelun kautta päästä syvällisempään asioiden ymmärtämiseen ja sitä kautta niiden kehittämiseen. (Valli & Aaltola 2015, 211.) Tässä opinnäytetyöprosessissa reflektiopäiväkirjaa käytettiin ajatusten jäsentämiseen, muistiinpanojen tekemiseen sekä tapahtumien jälkeiseen reflektointiin. Päiväkirja toimii tärkeänä työkaluna, sillä siihen voi tallentaa kaikki tapahtuneet tapaamiset, niiden reflektoinnit, suunnittelun, käydyt keskustelut sekä havainnot. Päiväkirjan avulla voidaan selvittää mikä ollut omassa toiminnassa hyvää ja tarpeenmukaista ja mikä tarpeetonta. Tämä tieto on olennaista lähdeittäessä koostamaan tuotoksen sisältöä kokemustietoon nojaten.

Mäkinen, Raatikainen, Rahikka ja Saarnio (2009, 161) jakavat toiminnalliset työmenetelmät karkeasti kahteen luokkaan: luoviin aineisiin ja käytännön tekemisen kenttään. Luovilla menetelmillä tarkoitetaan yleisesti muun muassa kuvallista ilmaisua, tanssia, draamaa, sanataidetta ja yhteisöteatteria. Niillä uskotaan olevan monenlaisia vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen. Nietosvuoren (2008, 135–136, 140) mukaan luovien menetelmien pyrkimyksenä on edistää ihmisen vuoropuhelua niin itsensä kuin toisten kanssa, löytää voimavaroja sekä vahvistavaa yhteisöllisyyttä. Toiminnan tuloksen sijaan keskiössä on se työskentelyprosessi, jonka ihmiset tekevät. Toiminnalliset menetelmät ovat

laajempi ja vaikeammin määriteltävissä oleva kenttä. Kyse on arjen toiminnasta, joka tähtää johonkin tavoitteeseen. Esimerkiksi ruuanlaitolla voidaan harjoitella itsenäistymiseen tarvittavia taitoja. Keskiössä on aina asiakkaan oma osallistuminen. (Mäkinen ym, 2009, 158.) Opinnäytetyön toteutusosiossa käytettiin osallistavina menetelminä toiminnallisia menetelmiä ja joitakin luovia harjoitteita. Toiminnalliset menetelmät valikoituivat toiminnan edetessä, sillä ne nousivat asukkaiden toiveista. Toiminnallista tekemistä oli yhteensä neljässä tapaamisessa ja luovia harjoitteita kahdessa.

7 Toteutus

7.1 Suunnittelu ja kartoitus

Projektityön vaihemallin mukaan projekti alkaa aina tarpeesta ja ideasta. Määrittelyvaiheessa mietitään idean toteuttamiskelpoisuutta, työn muotoa sekä keinoja, miten projekti voitaisiin toteuttaa (Kettunen 2009, 43). Salosen (2013, 17) mukaan ideoimiseen kuuluu olennaisesti tarpeen, tehtävän, toimintaympäristön, toimijoiden ja heidän työskentelyyn osallistumisen pohtiminen.

Opinnäytetyö sai alkunsa kiinnostuksestani järjestötyöhön ja maahanmuuttajiin. Oli tärkeää, että toimeksianto tuntuisi mielekkäältä toteuttaa ja että sillä olisi jokin todellinen tarve ja tehtävä. Joensuun Setlementti vastasi yhteydenottooni, ja hanketyöntekijä kertoi mahdollisuudesta tehdä yhteistyötä monikulttuurisen asumishankkeen tiimoilta. Aloimme miettimään mahdollista yhteistyötä loppuvuodesta 2015. Työn käytännön sisältöä ja tavoitteita mietittiin pitkään. Idea alkoi hahmottumaan huhtikuussa 2016.

Ennen suunnitelman tekoa perehdyin aihealueeseen teorian kautta. Suunnitelmaan määriteltiin opinnäytetyön tarkoitus, viitekehys, tavoitteet, toiminnan sisältö, menetelmät, rahoitus, aikataulu sekä dokumentointitavat. Suunnitelma valmistui huhtikuussa 2016. Suunnitteluvaiheessa luodaan projektisuunnitelma, jossa työn tavoitteita tarkennetaan ja mietitään keinoja niihin pääsemiseksi. Projektisuunnitelmasta ilmenee, miten asetettu tavoite tullaan toteuttamaan ja mitkä

ovat sille annetut resurssit, aikataulut ja budjetit. Määrittelyvaiheessa sovittuja asioita tarkennetaan, sekä varmistetaan, että projektin tekijällä ja teettäjällä on samat tavoitteet ja näkemykset lopputuloksesta. (Kettunen 2009, 50–54.)

7.2 Toiminnan käynnistys

Toteutusvaihe koittaa suunnitelman ollessa valmis. Suunnitelmaa kuitenkin muokataan ja täydennetään työskentelyn edetessä tarpeiden mukaisesti. Toteutusvaiheen tuloksena syntyy tuotos, sekä raportti tehdystä toiminnasta. (Kettunen 2009, 44–45.) Opinnäytetyön toteutusvaihe alkoi toukokuussa 2016 ja päättyi elokuussa 2016.

Sosiokulttuurisen innostamisen hyödyntämiselle ei ole olemassa tiettyä kaavaa, vaan ennemminkin sarja vaiheita, jotka auttavat organisointia, tavoitteiden asettamista ja toiminnan suuntaamista. Näiden vaiheiden perusteella voidaan tarkentaa aktiviteetit ja asettaa kriteerit arvioinnille. (Kurki 2000, 88–89, 120–121.) Ensimmäisessä vaiheessa luodaan dynaamisia ja aktiivisia metodeja ja tekniikoja, jotka tekevät ihmisten osallistumisen ja heidän vuorovaikutuksen mahdolliseksi. Olennaista on tutustua ihmisten todellisuuteen, eli siihen arkeen mitä he elävät. Näin tuetaan aitojen yhteisöjen muodostumista ja tuon osallistumisen avulla voidaan lopulta saada aikaan yhteiskunnallisia muutoksia. (Kurki 2006, 89, 98.)

Aluksi pihapiirin asukkaat piti joillain keinoin tavoittaa. Lähdin fyysisesti paikan päälle nähdäkseni ympäristön ja mahdollisesti jututtamaan asukkaita, jos heitä sattuisi tulemaan vastaan. Lisäksi oli aiheellista selvittää, toimiiko pihalla asukastoimikuntaa ja paljonko asukkaita on. Asukastoimikunta olisi todennäköisesti tietoinen onko pihapiirissä jonkinlaista yhteistoimintaa. Rappukäytävistä ei löytynyt kirjallista tietoa asukastoimikunnan olemassaolosta, joten otin yhteyttä vuokrataloyhtiöön, joka varmisti epäilykseni oikeaksi. Sain häneltä aiemmin puheenjohtajana toimineeseen henkilöön yhteystiedon. Sovin hänen kanssaan tapaamisen. Asuntojen lukumäärän perusteella arvioin asukkaiden määräksi noin 100 henkeä, joka myöhemmin varmistui noin kahdeksi sadaksi.

Innostajan rooli korostuu tekemisen alkuvaiheessa, koska ihmiset on jollain keinoin saatettava yhteen. Helpottaminen ja välittäjänä toimiminen innostajan roolissa merkitsevät ryhmän organisoimista, suunnittelua, koordinoitua ja herkistämistä. Innostaja tukee ihmisiä löytämään yhteistä toistensa kanssa, jolloin vuorovaikutus mahdollistuu. (Kurki 2000, 77–79.)

Pihapiirin grillipaikalta löysin sattumalta pienen ryhmän ihmisiä. En ollut varautunut tilanteeseen haastattelurungolla, sillä tässä vaiheessa minulla ei ollut juuri mitään suunnitelmaa. Päätin kuitenkin esittäytyä, kertoa opinnäytetyöstäni ja selvittää heidän ajatuksiaan aihealueeseen liittyen. Aasukkaat kertoivat, ettei asukastoimikuntaa tällä hetkellä ole. He pitäisivät sitä tärkeänä, mutta toimikuntaan pitäisi saada mukaan muitakin ihmisiä kuin he. Tiedustelin heidän kiinnostuksesta yhteisestä tekemisestä ja naapureihin tutustumisesta. Esitin että toiminnan kautta voisi löytyä myös asukastoimikunnasta kiinnostuneita ihmisiä. Ryhmä, jota tästä edespäin kutsun nimellä ”aktiivirouvat”, ilmaisivat kiinnostuksena toimintaa kohtaan. Toisaalta he epäilivät, tulisiko osallistujia juuri ollenkaan oman kokemuksensa perusteella. He kertoivat pihapiirissä asuvan myös maahanmuuttajia, mutta eivät ole olleet heidän kanssaan tekemisissä. Aktiivirouvat ovat vuosittain järjestäneet yhteisen illanvieron vuokratotaloyhtiön maksamassa ruokakustannukset. Osallistujia on aina ollut jonkun verran. Aktiivirouvien lisäksi kukaan muu ei osallistu asian järjestämiseen. Järjestäjille tapahtuma on ollut iso urakka, eikä enemmistön passiivisuus kannusta jatkamaan.

Toiminta olisi hyvä saada alkamaan niistä perusrhyhmistä, joita laajemmassa yhteisössä jo on. Aktiivirouvat muodostivat tällaisen perusrhyhmän. Perusrhyhmistä voi muotoutua vapaaehtoisia innostajia prosessin tueksi. On kuitenkin varottava, ettei aktiivisesti toimivasta perusrhyhmästä innostuta liikaa. Innostajat tulevat tällöin helposti manipuloiduiksi. Yksinkertainen tavoite vapaaehtoisten innostajien suhteen on käytännön toiminnan tehokkuuden lisääminen. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vapaaehtoiset innostajat houkuttelevat muita ihmisiä osallistumaan toimintaan. (Kurki 2000, 134–136.)

Pohdimme yhdessä toiminnan alulle saattamiseksi jonkinlaista koolle kutsumista. Lupasin toimia ensimmäisen tapaamisen järjestäjänä, koska kyseessä oli

opinnäytetyöni ja toiminnan käynnistys. Aktiivirouvat lupasivat auttaa tarjoilujen järjestämisessä ja muissa käytännön asioissa. Sovimme päivän, ja tapahtuma sai nimeksi ”Naapurikahvit”. Tarjolla olisi juotavaa ja pientä syötävää, sekä mahdollisuus rentoon jutusteluun ja tutustumiseen naapureiden kanssa.

Naapurikahvit -tapahtumasta tehtiin mainos (Liite 3). Tarkoituksena oli jakaa mainos jokaiseen asuntoon henkilökohtaisesti. Lisäksi mainokset jaettiin rappukäytäviin sekä niiden postiluukkuun, jotka eivät avanneet ovea. Tässä vaiheessa ei ollut tietoa asukkaiden kielitaidosta, joten mainos tehtiin suomeksi. Olin varustautunut esittelemään asian englannin kielellä jos se olisi tarpeen. Kaikki ovensa avanneet kuitenkin ymmärsivät suomea, ja viesti tapahtumasta tuntui menevän perille. Mainoksen henkilökohtaisesti vastaan ottaneet suhtautuivat asiaan yllättyneesti, mutta positiivisen oloisesti.

Ennen tapahtumaa tapasin asukastoimikunnan entisen puheenjohtajan vapaaehtoisen haastattelun merkeissä. Hän ei ollut enää kiinnostunut toimikunnasta, mutta voisi tulla kertomaan siihen liittyvistä tehtävistä tulevaan tapahtumaan. Suunnittelin tapahtumalle joustavan ohjelmarungon, jotta tarvittavat asiat saatiin esiteltä. Aluksi oli esittäytyminen, jota seurasi tutustumisharjoitteet, asukastoimikuntaesittely sekä yhteiskeskustelu. Loppuvaihe oli vapaampaa oleskelua. Joensuun Settlementin hanketyöntekijä oli mukana auttamassa ja kertomassa Settlementistä.

Naapurikahvit -tapahtuma koitti, ja sinne saapui 15 henkeä. Heistä suomalaisia oli yksitoista ja maahanmuuttajataustaisia neljä. Pakolaistaustaisia ihmisiä paikalla ei ollut. Osallistujia oli lapsista eläkeikäisiin asti. Lisäksi muutamia ihmisiä seurasi tilannetta kauempana tai vain käväisi paikalla. Kääntäminen englanniksi parille osallistujalle osoittautui tarpeelliseksi, ja hanketyöntekijä otti vastuun tulkkina olemisesta.

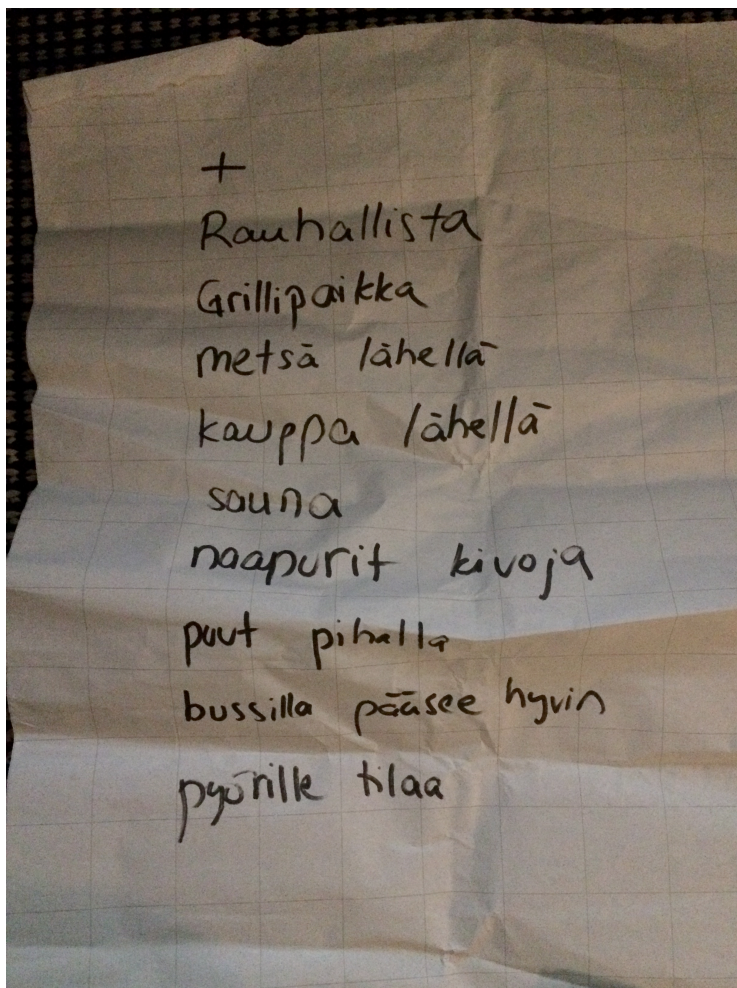
Heti tapahtuman alussa monet asukkaat keskustelivat keskenään nauttien tarjottavista. Teimme esittäytymiskierroksen ja jokainen kertoi itsestään haluamiinsa perustietoja, kuten perhetilanteen tai kauanko on pihapiirissä asunut. Sen jälkeen teimme luovan harjoitteen ”merkitse itsesi kuvitteelliselle maailman kar-

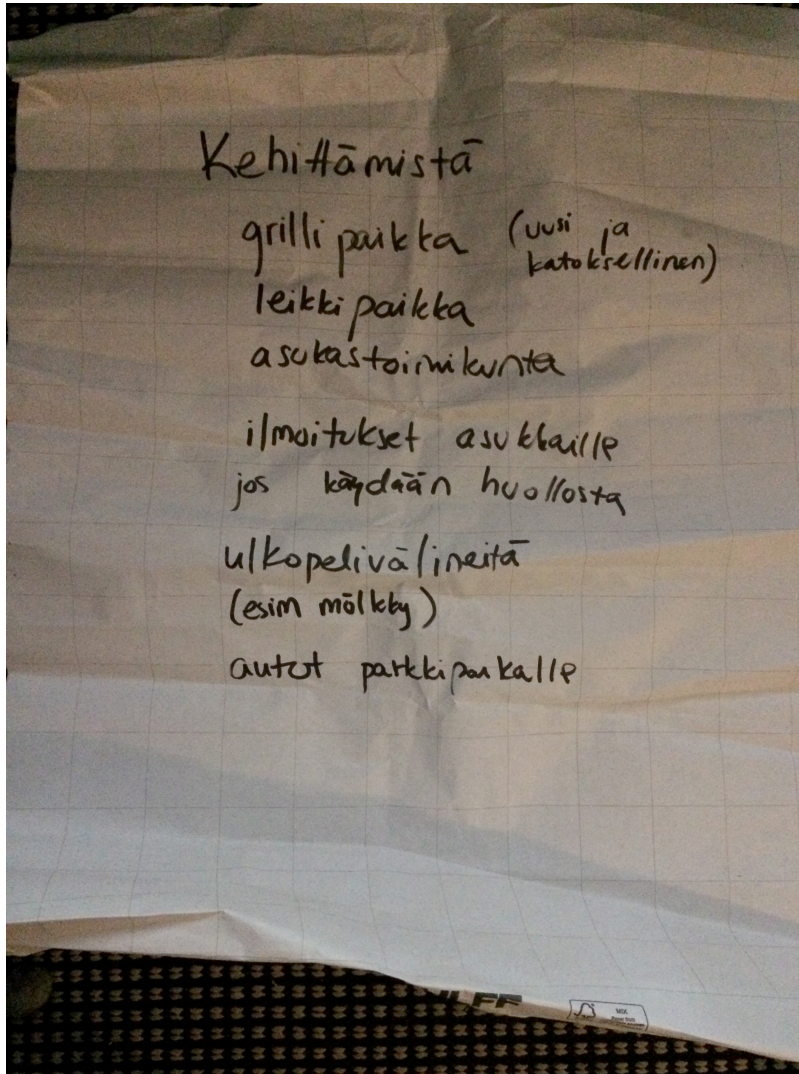
talle”. Jokainen otti hiekka-alueelta paikan oman kotimaan tai paikkakunnan kohdalta. Vuorollaan ihmiset kertoivat hieman omista taustoistaan ja tulivat sitä kautta jo hieman tutuiksi toisilleen.

Tapahtuman loppupuolella asukastoimikunnan entinen puheenjohtaja kertoi lyhyesti, mitä toimikunnan perustamiseen liittyy. Tämän jälkeen keskustelimme pihapiirissä asukkaana olemisen positiivisia asioista, kehittämisen kohteista sekä tulevasta toiminnasta. Tämän jälkeen sovittiin seuraava kerta, jolloin asukastoimikunta-asioita voitaisiin käsitellä enemmän siitä kiinnostuneiden kanssa.

Esiin nousseita myönteisiä asioita pihapiirissä asuessa olivat esimerkiksi paikan rauhallisuus ja hyvät kulkuyhteydet. Kehittämiskohteiksi nousivat grillipaikka ja pihapelivälineiden puuttuminen. Monet esiin nostetuista asioista kuuluisivat asukastoimikunnan huolehdittavaksi, ja sellaisen aikaan saamista pidettiinkin myönteisenä asiana.

Kuva 1. Asukkaiden näkemyksiä pihapiirinsä positiivisista asioista (Kuva: Seija Elsilä).

Kuva 2. Asukkaiden näkemyksiä pihapiirinsä kehittämisen kohteista (Kuva: Seija Elsilä).

Naapurikahvit -tapahtuma oli monin tavoin tärkeä. Pääsin tapaamaan asukkaita ensimmäistä kertaa, ja näkemään, minkälaisia vuorovaikutussuhteita ihmisillä keskenään on ja miten he toimivat yhdessä. Yhtä oleellisesti oli asukkaiden tapaaminen toistensa sekä minun kanssa. Ihmisiä kiinnosti, kauanko kukin oli pihapiirissä asunut, minkälaisessa asunnossa he asuvat ja miten esimerkiksi talohuollolliset asiat koetaan. Ensimmäisen tapahtuman jälkeen oli kuitenkin selvää, että asukkaat tarvitsevat aikaa tutustumiseen. Suurin osa ihmisistä tapasi

toisensa ensimmäistä kertaa. Moni ilmaisi, että ei ollut aiemmin osallistunut mihinkään toimintaan naapureiden kanssa. Lisäksi piti miettiä, miten tavoittaa pakolaistaustaiset ihmiset, jotka esitietojen mukaan olivat kiinnostuneita yhteisestä toiminnasta. Keskustelussa ihmiset osallistuivat aktiivisesti positiivisten asioiden ja kehittämiskohteiden listaamiseen, mutta tulevaan toimintaan heillä ei ollut juurikaan sanottavaa. Pyrin antamaan vaihtoehtoja toimintojen suhteen, mutta sekään ei tuottanut tulosta. Illan ollessa jo pitkälle, päätin, että oli parempi sopia seuraavasta tapaamisesta ja jatkaa keskustelua siellä.

Havainnoin tapahtumassa ihmisten kanssakäymistä toistensa kanssa. Ihmiset sijoittuivat tilaan hieman etäälle toisistaan, mutta kuitenkin esiin otetuille penkeille tai seisoessaan niiden läheisyyteen. Toisilleen tutut ihmiset olivat vierekkäin. Osa ihmisistä otti kontaktia tuttuihin tai uusiin ihmisiin oma-aloitteisesti. Toisilleen tutut ihmiset keskustelivat keskenään. Maahanmuuttajataustaisista kaksi henkilöä tuli tapahtumaan yhdessä, ja he keskustelivat pääosin toistensa sekä hanketyöntekijän kanssa. Kaksi muuta maahanmuuttajaa eivät tunteneet toisiaan tai paikalle yhdessä tulleita maahanmuuttajataustaisia entuudestaan. Molemmat vaikuttivat osaavan suomea hyvin tai kohtalaisesti. Suomea osaavien maahanmuuttajien vuorovaikutus suomalaisten kanssa oli kielitaidon vuoksi vaivatonta, ja heitä suomalaiset lähestyivät herkemmin. Havainnot osoittivat kielitaidon merkityksen. Tapahtuma oli vuorovaikutuksen suhteen haastava, sillä monet ihmiset olivat toisilleen vieraita. Vierauden lisäksi yhteisen kielen puute näytti vaikuttavan yhteiseen vuorovaikutukseen merkittävästi. Havaintojen perusteella vaikutti siltä, että yhteiselle tutustumiselle pitää antaa aikaa sekä huomioida kielimuurit mahdollisimman hyvin.

Reflektoimme tapahtuman sujuvuutta yhdessä hanketyöntekijän kanssa. Hanketyöntekijä oli positiivisesti yllätynyt osallistujien aktiivisuudesta ja siitä, että tapahtuman lopussa vaikutti siltä, että muutama ihminen ei meinannut lähteä kotiin lainkaan. Hanketyöntekijä piti tapahtumaa kokonaisuudessaan erittäin onnistuneena ensimmäiseksi tapaamiseksi. Meidän täytyi kuitenkin yhdessä todeta epäilymme olleen oikeassa; paras tapa tavoittaa pakolaistaustaiset ihmiset on joku muu, kuin kirjallinen ilmoitus. Hanketyöntekijällä oli tästä jo aiempaa kokemusta, ja tapahtuma vahvisti niitä käsityksiä. Hanketyöntekijä nosti esille

mahdollisuuden tehdä yhteistyötä Joensuun kaupungin perhetyöntekijän kanssa. Perhetyöntekijän kautta voisimme tavoittaa pihapiirin pakolaisperheet ja tiedottaa heitä toiminnasta. Lisäksi hanketyöntekijällä oli joitakin yhteystietoja, ja niitä läpikäymällä saataisimme tavoittaa pihapiirissä asuvia pakolaistaustaisia ihmisiä.

7.3 Ensikohtaamisen jälkeen matka jatkuu

”Innostamisen tavoitteena on edistää ihmisten organisoitumista, sosiokulttuuristen aktiviteettien syntymistä sekä oppia niiden avulla, tekemällä ja kokemalla” (Kurki 2000, 136). Ensimmäinen tapahtuma oli monilta osin kartoitusta ja kokeilua, koska asukkaat eivät olleet itselleni eivätkä toisilleen tuttuja. Kokeilemalla huomasimme myös, ettei pakolaistaustaisia henkilöitä tavoitettu tekemälläme tapahtumamainoksella. Hanketyöntekijä otti yhteyttä Joensuun Settlementillä käyneisiin maahanmuuttajiin, joista joidenkin tiedettiin asuvan pihapiirissä. Sovittiin tapaaminen yhden pakolaistaustaisen henkilön kanssa hänen kotonaan. Tapaamisen tarkoituksena oli kartoittaa henkilön toiveita ja tarpeita sekä tehdä opinnäytetyötäni tutuksi. Tapaamisesta kerron tarkemmin tämän kappaleen lopuksi, sillä se sijoittui ajallisesti siihen vaiheeseen prosessia.

Tässä vaiheessa pidimme Naapurikahvit –tapahtumassa sovitun **infoillan** liittyen asukastoimikuntaan. Osallistujia oli viisi, ja suurin osa koostui aktiivirouvista. Yksi osallistuja oli maahanmuuttajataustainen. Infoilta ei täysin palvellut suunniteltua tarkoitusta pohtia asukastoimikunta-asioita, sillä mukaan tuli vain yksi ihminen, jolle talotoimikunta-asiat olivat uusia. Muutamalla ihmisillä toimikuntaa ei kuitenkaan saataisi perustettua. Mietimme aktiivirouvien kanssa, miten jatkaisimme tästä eteenpäin. Yhdessä keskustellen luotiin idea pihatapahtumasta, jossa voitaisiin pelata pihapelejä, grillata ja jutustella. Aktiivirouvat pohtivat toimikunnan esiin ottamista myös tässä tapahtumassa, sillä viimeksi moni ilmaisi kehittämisen kohteita, joihin toimikunnalla voitaisiin vaikuttaa. Ajankohta sovittiin ja siinä huomioimme Ramadan-paaston päättymisen, joka voisi vaikuttaa muslimiasukkaiden osallistumiseen. Aktiivirouvat tarjosivat omatoimisesti apuaan käytännön järjestelyihin, joita olivat pelien lainaaminen, tarjoilujen esille laitto sekä mainosten kiinnittäminen rappukäytäviin.

Tein havaintoja erityisesti infoillan pettyneestä tunnelmasta. Osa paikalla olijoista sanoi arvanneensa, että ihmisiä ei kiinnosta ja ketään ei tule. Pessimistinen suhtautuminen tulevaa kohden kävi sanallisesti ilmi. Ihmisvaje herätti kuitenkin paljon keskustelua ja sitä pohdittiin monelta kantilta. Aktiivirouvat vaikuttivat yllättyneiltä maahanmuuttajataustaisen henkilön paikalle saapumisesta. He tiedustelivat mikä sai henkilön tulemaan paikalle ja ihmettelivät, kun syy ei ollut talotoimikunnassa. Paikalla olijat keskustelivat talohuollollisista asioista, joten vaikutti siltä, että infoilta palveli osallistujia tässä tarkoituksessa. Havaintojen jälkeen jäin pohtimaan ihmisten erilaisia motiiveja osallistumiseen. Infoillasta ei tullut suunnitellun kaltainen, mutta se saattoi palvella toisenlaisia tarpeita, jotka eivät muutoin olisi täyttyneet. Reflektiopäiväkirjassa pohdin sitä, että vaikka suunniteltu asia ei toteutuisi, voi seurata jotakin muuta hyvää, johon kannattaa heittäytyä. Tämä nousi mielestäni keskeiseksi asiaksi prosessissa, joka oli monilta osin ennustamatonta ja spontaania.

Innostajan taisteleva tehtävä on sidoksissa erityisesti osallistujien tunteisiin. Innostaja pyrkii selkeyttämään hämäriä tunteita ja asettamaan tavoitteita. Toiminnassa korostuvat tilanteen analyysi, sen ymmärtäminen, tiedostaminen ja arviointi. Olosuhteet luodaan mahdollisimman hyviksi, jotta toiminta saadaan jatkumaan. (Kurki 2000, 79.) Infoilta ei täyttänyt osallistujien odotuksia, joten innostajan rohkaiseva asenne oli merkittävä. Ihmisiä oli syytä muistuttaa hyvin sujuneesta ensimmäisestä tapahtumasta sekä siitä, että tutustuminen asukkaiden välillä vie aikaa.

Pihatapahtuma –mainokset tehtiin suomeksi ja englanniksi. Mainokset kiinnitettiin jokaisen rappukäytävän alaoveen, josta ne olivat jokaisen sisääntulijan huomattavissa. Samaan yhteyteen liitettiin kaksikielinen esite toiminnasta (Liite 4), jotta kaikki asukkaat saisivat tiedon mitä pihapiirissä puuhataan ja miksi. Joensuun kaupungin perhetyöntekijä kertoi voivansa informoida tapahtumasta pihapiirissä asuvia pakolaisperheitä. Projektille luotiin myös oma Facebook –ryhmä, jonka olemassa olosta tiedotettiin esitteessä.

Lähdin haastattelemaan Joensuun Setlementille tuttua pakolaistaustaista henkilöä. Tapaamisen keskiössä oli selvittää hänen toiveitaan ja tarpeitaan tulevan

toiminnan suhteen. Tapaamisen tueksi olin tehnyt haastattelurungon (Liite 5). Pakolaistaustainen henkilö kertoi asuneensa pihapiirissä noin puoli vuotta. Hän ilmaisi olevansa kiinnostunut yhteisestä toiminnasta, sillä kaipaa tekemistä ja sosiaalisia suhteita. Hänellä ei ole omien sanojensa mukaan kontakteja muihin suomalaisiin työntekijöiden lisäksi. Kyseinen henkilö tuntee pihapiirin muut samasta maasta kotoisin olevat ihmiset, ja lupasi välittää heille tiedon seuraavasta tapahtumasta. Hänen tuntemiaan pakolaistaustaisia henkilöitä asuu pihapiirissä hänen lisäksi viisi. Haastatteleman henkilö puhuu englannin lisäksi arabiaa ja kertoi muiden pakolaistaustaisen puhuvan joko molempia kieliä tai pelkästään arabiaa. Keskustelimme tulevasta pihatapahtumasta ja haastatteleman henkilö oli kiinnostunut asiasta. Hän lupasi pyynnöstäni välittää tiedon tapahtumasta muille tuntemilleen pihapiirin pakolaistaustaisille ihmisille. Haastattelu antoi merkittävää tietoa pakolaistaustaisista ja heidän kielitaidostaan. Ennen kaikkea tapaaminen oli kontaktin luomista juuri siihen kohderyhmään, joka haluttiin tavoittaa.

Tässä vaiheessa mietimme hanketyöntekijän kanssa Pihatapahtuma – mainoksen tekemistä eri kielillä. Emme nähneet syytä käännättää mainosta arabiaksi, sillä yksi asukkaista toimi arabiankielisenä tiedonvälittäjänä. Muiden kielten tarpeellisuudesta meillä ei ollut tietoa, joten pitäydyimme suomessa ja englannissa.

7.4 Innostamisen monet kasvot

Innostamisen tärkeimmät toimintamuodot ovat kasvatukselliset, kulttuuriset ja taiteellisen ilmaisun aktiviteetit sekä sosiaalinen ja vapaa-ajan virkistyksellinen toiminta (Ander – Egg 1997, Kurjen 2000, 137 mukaan). Vapaa-ajan virkistykselliset aktiviteetit keskittyvät paljolti ihmisten vireyteen, terveyteen ja ruumiilliseen kuntoon. Esimerkkinä tällaisista aktiviteeteista ovat juhlat, urheilu sekä leikit ja pelit. Juhlat rikkovat päivittäistä rutiinia, ja niillä on yhteisöä lähentävä vaikutus. Leikit ja pelit virkistävät kaikenikäisiä ihmisiä. Lapsilla niillä on mielikuvitusta ja sosiaalisia taitoja kasvattava vaikutus, aikuisilla voidaan puhua levon ja uudistumisen muodosta. Urheilu kohottaa terveyttä ja psyykkistä tasapainoa, sekä kasvattaa luonnetta iloiseksi ja tasapainoiseksi. (Kurki 2000, 139–140.)

Sosiaalisilla aktiviteeteilla tuetaan monimuotoista yhteisöllistä elämää. Mahdollisuuksien luominen ja tukeminen ihmisten yhteenliittymille on olennaista. Ihmisten yhdistyminen on demokratian perusehtoja. (Ander – Egg 1997, Kurki 2000, 140 mukaan.) Pihatapahtuman tarkoituksena oli olla sosiaalista toimintaa rennon pelailun ohella. Pelien idea tuli osittain asukkailta, ja se vaikutti helposti lähestyttävältä aktiviteetiltä tutustumistarkoituksessa. Perinteiset pihapelit ovat monelle suomalaiselle tuttuja, ja niitä voitaisiin helposti esitellä myös toisesta kulttuurista tuleville.

Pihatapahtumaan saapui 13 henkilöä, joista viisi oli pakolaistaustaisia maahanmuuttajia. Yksi osallistuja oli maahanmuuttajataustainen, mutta ei pakolainen. Seitsemän paikalla olijoista oli suomalaisia. Aluksi kaikki esittäytyivät, ja kertoivat jotakin itsestään. Harjoittelimme nimikierroksella lausumaan toistemme nimiä, koska pakolaistaustaisille suomalaiset nimet olivat hankalia ja päinvastoin. Tämän jälkeen seurasi pelailua pihapelien parissa. Lopuksi kartoitin ihmisten intressejä seuraavalle yhteiselle aktiviteetille suullisesti ja kirjallisesti.

Tapahtuma oli pakolaistaustaisten ja suomalaisten ensimmäinen kohtaaminen. Toimin tulkkina monessa välissä, sillä osa suomalaisista ei osannut englantia eikä osa pakolaistaustaisista puhunut suomea. Joukossamme oli kuitenkin asukkaita, jotka tulkkasivat suomesta ja englannista arabian kielelle ja toisin päin. Tapahtumaan saapui henkilö, joka kertoi asuneensa pihapiirissä kymmenisen vuotta. Hän kertoi, ettei ole aiemmin osallistunut mihinkään vastaavaan toimintaan. Henkilö piti pihapelien pelaamista mukavana toimintana ja kertoi viihtyneensä tapahtumassa.

Tein havaintoja tapahtumasta havainnointirungon mukaan (Liite 6). Ihmiset sijoituivat ulkotilaan eli pihalle väljästi ja lähelle tuntemiaan ihmisiä. Erikieliset asukkaat muodostivat tapahtumassa selkeästi omat ryhmittymänsä. Pientä hajontaa ryhmittymissä oli huomattavissa tapahtuman loppupuolella. Yksi pakolaistaustainen henkilö otti rohkeasti puhekontaktia suomalaisiin suomeksi. Hän pystyi kielitaidollaan kommunikoimaan jonkin verran, eikä kuitenkaan turhautunut, vaikka haasteita selkeästi oli. Pääosin suomalaiset keskustelivat tapahtumassa keskenään suomeksi ja pakolaistaustaiset keskenään arabiaksi. Yksi

maahanmuuttajataustaisista osallistujista osasi suomea jo niin hyvin, että vaikutti olevan osa suomalaista porukkaa. Hän on myös asunut alueella vuosia, ja tunsu entuudestaan osan suomalaisista osallistujista. Pyrin parhaani mukaan olemaan asukkaiden välissä kommunikoinnin helpottajana. Vaikutti siltä, että osallistujien oli helppo lähestyä minua jossakin heitä mietityttävässä asiassa. Näin oman roolini tapahtumassa eräänlaisena ihmisiä yhteen saattavana voimana. Tein havaintoja kieliongelman tuomista haasteista. Yhtäältä tilanteisiin oletettavasti vaikutti ihmisten tuntemattomuus toisilleen, sekä uusi tilanne erilaisista kulttuureista tulevien ihmisten kanssa. Havainnoinnin kautta oli oleellista huomata suomalaisten rohkaistuminen maahanmuuttajataustaisten harjoittelussa suomenkielistä kommunikointia. Harjoittelu teki suomalaisiin vaikutuksen, ja he suhtautuivat kannustavasti ja avustaen uuden kielen opetteluun. Kielen harjoittelu vaikutti olevan selkeä asia, mihin suomalaiset tulivat mukaan.

Kartoitus seuraavalle toimintakerralle ei tuottanut juurikaan tulosta. Ihmiset eivät osanneet sanoa, mitä haluaisivat seuraavaksi tehdä. Lomakkeeseen, joka oli grillialueen pöydällä, olin kirjoittanut erilaisia ehdotuksia suomeksi ja englanniksi. Pyysin ihmisiä rastittamaan itselle mielekkäitä vaihtoehtoja mutta vain yksi vastaus oli tullut. Se oli jalkapallo. Tartuin siihen, ja suullisesti tiedustelin ihmisten kiinnostusta kyseiseen tekemiseen. Joukon nuorimmat ihmiset ilmaisivat kiinnostuksensa toimintaa kohtaan.

Jalkapalloa saapui pelaamaan viisi henkilöä. Heistä neljä oli maahanmuuttajataustaisia ja yksi suomalainen. Kaikki olivat osallistuneet ainakin yhteen aiempaan tapahtumaan mutta eivät yhtäaikaaisesti. Esittäydyimme alussa toisillemme. Vähäisestä osallistujamäärästä huolimatta päätimme mennä kentälle katsomaan, josko saisimme sieltä peliseuraa. Kentällä oli viisi ihmistä, jotka pyynnöstä pelasivat kanssamme. Asukkaat hoitivat joukkueiden muodostuksen ja pelasimme melkein kaksi tuntia. Oli kuuma kesäpäivä, ja olimme unohtaneet ottaa juotavaa mukaan. Onneksemme pari asukasta toimi pyydettyinä kuriirina, ja kaikki saivat vettä juodakseen. Pelin jälkeen osallistujat kiittelivät toisiaan hyvästä pelistä ja ilmaisivat tyytyväisyytensä mahdollisuuteen päästä pelaamaan jalkapalloa.

Kurki (2000, 162) määrittää aidon sosiokulttuurisen innostamisen lähtökohdaksi enemmän laadullisen kuin määrällisen muodon. Kysymys on laadullisesta toiminnasta, osallistumisesta, sitoutumisesta ja tietoisuuden heräämisestä. Määrä ei siis korvaa laatua. Pelaamassa ei ollut montaa henkilöä, mutta juuri heille toiminta saattoi olla hyvinkin merkityksellistä. Pelaamaan saapui myös henkilö, joka oli pihatapahtumassa ainoana täyttänyt lomakkeeseen kiinnostuksensa jalkapalloon aktiviteettina. Toiminnan jälkeen hän antoi myönteistä palautetta pelaamisesta. Se oli ollut mielekästä tekemistä pitkästä aikaa. Henkilö ilmaisi, ettei nykyään pelaa, sillä porukka siihen puuttuu.

Innostaja on esimerkki ja ryhmänjohtaja, joka tarpeen tullen vetää ryhmää sen vaatimalla tavalla. Innostajan tulee osata kohdata ongelmia, vähentää jännitteitä ja kyetä hyväksymään toisten aloitteet. (Kurki 2000, 81, 83.) Innostajan rooli korostui, kun pelaamaan tulleet asukkaat huomasivat vähäisen osanoton. Toista kertaa mukana olevat pakolaistaustaiset henkilöt ihmettelivät, miksei ketään tullut. Pohdimme yhdessä, mitä tekisimme, jos joukkuetta ei saada kasaan. Kannustin ihmisiä sen idean puolesta, että menisimme katsomaan, jos saisimme kentältä peliseuraa. Näin tapahtui ja pääsimme pelaamaan.

Tein havaintoja tapahtumasta vuorovaikutuksen näkökulmasta havainnointirugon mukaan (Liite 6). Havainnoinnin kannalta tilanne oli erilainen, sillä tarkoituksena oli aktiivisesti pelata jalkapalloa. Keskustelutilanteita syntyi lähinnä matkalla pelikentälle ja sieltä pois sekä pelin aikana pidetyillä tauoilla. Kommunikointia tapahtui eniten pakolaistaustaisten kesken ja he puhuivat arabian kielellä. Lähes kaikki osallistujat ottivat kontaktia minuun ja minä heihin. Pyrin aktiivisesti huomioimaan kaikkia osallistujia ja luomaan keskustelutilanteita eri ihmisten välille. Pelaamisesta ja pelitaustoista puhuminen vaikutti monelle luontevalta. Joukkuepelaaminen näytti nostattavan yhteishenkeä ja yhteenkuuluvuutta. Sanallisen vuorovaikutuksen jäädessä vähemmälle toiminnallisella tekemisellä näytti kuitenkin olevan oma merkityksensä yhteishengen luojana. Lisäksi osallistujista huomasi pelaamisen tuovan iloa ja virkistystä.

Pelin jälkeen johdattelin puheenaiheen seuraavaan tapaamiseen. Teimme lähtöä kentältä ja tilanne oli hieman kaoottinen, joten toin esiin mahdollisuuden

käydä ensi kerralla luontoretkellä. Osa ihmisistä reagoi ideaan sanoen sen kuulostavan hyvältä ja osa pohti ajankohdan sopivuutta. Lupasin laittaa lisäinformaatiota asiasta myöhemmin.

Tässä vaiheessa oltiin toiminnallisen osuuden puolivälissä, sillä prosessille oli suunniteltu päätöstä elokuun loppupuolelle. Tähän mennessä aktiviteettien ajankohdat olivat muodostuneet kerta toisensa jälkeen, eivätkä osallistujat ottaneet paljoa kantaa kellonaikoihin tai kuinka usein tapahtumia pitäisi järjestää. Prosessin ollessa ajallisesti puolivälissä, päätin selkeyttää ja samalla kokeilla uutta tapaa toiminnan järjestämisen suhteen. Päätin aiemmin käytyjen keskusteluiden pohjalta alustavia ajankohtia ja toimintojen sisältöjä, ja tein niistä koosteen jokaiseen rappukäytävään (Liite 7). Kaikkeen jätettiin joustovaraa yhteisen suunnittelun mahdollistamiseksi.

Viides tapaamisemme oli **luontoretki laavupaikalle**. Tarkoituksena oli viettää yhdessä aikaa luonnon keskellä ja valmistaa tikkupullaa nuotiolla. Tarjosimme juotavaa ja keksejä, lisäksi omia eväitä sai tuoda nuotiolla paistettavaksi. Tapahtumaan saapui kahdeksan henkilöä, joista kaksi oli suomalaisia ja loput pakolaistaustaisia ihmisiä. Kaikki osallistujat eivät olleet tavanneet toisiaan aiemmin. Lisäksi paikalla oli sattumalta joidenkin asukkaiden tuttavvia, jotka olivat vaihtelevasti meidän seurassamme. Alussa teimme esittelyn ja nimenlausuntaharjoituksen kertauksen vuoksi. Lisäksi jokainen mainitsi yhden asian, josta pitää tai joka on itselle tärkeä. Tämän jälkeen kävimme ryhmäkeskustelua kulttuurien välisistä eroavaisuuksista ja Suomessa asumisen hyvistä puolista. Ihmiset kertoivat omista harrastuksistaan ja mielenkiinnon kohteistaan tuetun keskusteluloituksen pohjalta. Eräs pakolaistaustainen henkilö tiedusteli mahdollisuutta harjoittaa jousiamuntaa Joensuussa. Etsimme yhdessä internetin välityksellä tietoa asiasta, ja autoin häntä varaaman tunnin sekä neuvoinkin kuinka löytää paikalle.

Tapahtuman loppuvaiheilla eräs asukkaista esitti kysymyksen seuraavasta tapahtumasta. Kysyin ihmisiltä, mitä he haluaisivat yhdessä tehdä ja mikä heitä kiinnostaisi. Yksi pakolaistaustainen henkilö vastasi, ettei tiedä mitä täällä (Joensuussa) voisi tehdä. Kävimme läpi joitakin aktiviteetteja, jotka pohjautuivat

ihmisten aiemmin esitettyihin mieltymyksiin itselle tärkeistä asioista. Keilaus herätti ihmisissä innostusta ja sovimme menevämme ensi kerralla keilaamaan.

Hyvä evaluaatio parantaa innostamisen etenemistä ja kaikkia vaiheita. Lisäksi se mahdollistaa ihmisten osallistumista tulevien vaiheiden rakennukseen. (Kurki 2000, 153.) Sosiokulttuurisen innostamisen prosessinomaista arviointia jatkettiin luontoretellä. Ryhmähaastattelun (Liite 8) avulla kävimme läpi ihmisten kokemuksia tähänastisesta toiminnasta sekä toiveita tulevan toiminnan suhteen. Huomioitavaa oli se, että vaikka olimme ajallisesti prosessin puolivälissä, kaikki osallistujat eivät olleet mukana alusta alkaen. Arvioinnin hetkellä aiempia tapaamisia oli takana neljä. Arviointiin osallistuneet ihmiset olivat osallistuneet yhdestä kolmeen aiempaan tapaamiseen. Yksi henkilö antoi palautetta vain yhden aiemman osallistumiskerran perusteella. Kukaan paikalla olleista ei ollut mukana kaikilla neljällä tapaamiskerralla. Yksi osallistujista antoi positiivista palautetta siitä, että joka kerta on päässyt tutustumaan toisiin paremmin. Haastattelu toteutettiin suomeksi ja englanniksi, jonka lisäksi englantia puhuva pakolaistaustainen henkilö käänsi puheen arabiaksi. Tekemisen sanottiin olleen mukavaa, erityisesti jalkapallo. Yksi osallistuja sanoi pitäneensä erityisesti siitä, että on päässyt harjoittelemaan suomen kielen taitoa suomalaisten kanssa. Kukaan ei ilmaissut, että tapaamisissa olisi ollut jotakin negatiivista. Yksi henkilö kommentoi lähtevänsä mukaan siksi, että toiminta on ollut virkistävää. Tutustumisen kommentoitiin olevan hidasta. Arjessa tapaamiset ja tutustuminen näyttäytyi yhden henkilön mielestä siten, että on alettu tervehtimään naapureita. Tuleviin toiminnan muotoihin ei haastattelussa keskitytty, sillä aiheesta oli juuri ennen haastattelua käyty keskustelua. Opinnäytetyön tekijää kiiteltiin jaksamisesta ja toiminnan mahdollistamisesta. Lisäksi eräs osallistuja kysyi opinnäytetyön tekijältä, onko hänellä ollut mukavaa ihmisten kanssa. Lopussa eräs osallistujista totesi, että tuskin olisivat tällä kokoonpanolla viettäneet yhdessä aikaa ilman tätä opinnäytetyötä. Eräs osallistuja lisäsi loppuun ”kiitos kun autat meitä to be happy”.

Tein havaintoja asukkaiden vuorovaikutuksesta aiempien tapaamisten tavoin havainnointirungon (Liite 6) mukaan. Huomioin ympäristömme laavupaikalla toimivaksi vuorovaikutusta ajatellen. Penkit muodostivat istujistaan neliönkalta-

sen muodostelman, ja kaikilla oli katse- ja kuuloetäisyys toisiinsa nähden. Tikku-pullan ja ruokien paistaminen antoi ihmisille tekemistä pelkän istuskelun sijaan. Tässä tapaamisessa ulkomaalaistaustaiset olivat enemmistössä. He keskustelivat paljon keskenään arabiaksi. Kaksi suomalaista keskusteli keskenään ja jonkin verran hieman suomea taitavan ulkomaalaistaustaisen kanssa. Englantia jonkin verran puhuva suomalainen aloitti joitakin keskusteluja englanniksi. Toinen suomalaisista keskusteli enimmäkseen opinnäytetyön tekijän kanssa. Havainnoissa oli kiintoisaa se, miten kokonaisasetelma voi muuttua toisen kulttuurin edustajien ollessa enemmistönä. Tapahtumassa toistui se tosiasia, etteivät kaikki osallistujat olleet tavanneet toisiaan aiemmin. Tämän vaikutusta kokonaistilanteeseen ja vuorovaikutukseen on hyvä pohtia. Tapahtumaan oli ohjeistettu ottamaan mukaan omia eväitä, mikäli nuotiolla halusi valmistaa jotakin syötävää. Suomalaiset toivat eväitä itselleen ja ulkomaalaistaustaiset kaikille. Tämä herätti suomalaisissa lievää kiusaantuneisuutta, mutta asiasta keskusteltiin, ja se toi ymmärrystä siihen, miten suomalaiset ottavat kirjallisen tiedonannon kirjaimellisesti. Suomalaiset olivat vaikuttuneita siitä, että heille tarjottiin ruokaa siitäkin huolimatta, ettei heillä ollut toisille jaettavaa.

Seuraava yhteinen aktiviteetti oli **keilaus**. Käytännön järjestelyiltä tämä osoitautui haastavaksi, sillä ennakkoilmoittautumista ei ollut. Tapahtumasta tiedotettiin kuten aiemminkin eli tapahtumamainokset kiinnitettiin jokaiseen rappukäytävään. Olin suoraan yhteydessä jo tutuiksi tulleisiin ihmisiin ja arvioin sitä kautta mahdollisen osallistujamäärän sekä tein keilapaikan varauksen. Paikalle ilmesyi kuusi pakolaistaustaista henkilöä, mutta ei yhtään suomalaista. Saapuneet ihmettelivät ihmisten poissaoloa ja keilaus ei heidän mielestään tuntunut järkevältä niin pienellä porukalla. Lisäksi kustannuksista oli väärinymmärryksiä, ja osa oli ymmärtänyt osallistumisen olevan edullisempaa. Päätimme yhdessä ettemme menekään keilaamaan olosuhteiden vuoksi.

Itselläni ei ollut varasuunnitelmaa keilauksen peruuntumiseksi, joten en oikeastaan tiennyt, mitä voisimme vaihtoehtoisesti tehdä. Ilmaisinkin itseäni asian suhteen rehellisesti, ja odotin ryhmältä ehdotuksia tilanteen ratkaisemiseksi. Pian yksi pakolaistaustaisista henkilöistä ehdotti, että menisimme kaikki heidän kotiinsa kahville. Minut oli kutsuttu kylään jo aiemmin, joten nyt hetki vaikutti sopi-

valta. Lähdimme kaikki yhdessä kohti kahvittelupaikkaa. Huomattavaa oli, että ehdotus lähti täysin henkilöstä itsestään.

Tällä kertaa olin porukan ainoa suomalainen. Pakolaistaustaiset, samasta maasta kotoisin olevat henkilöt ovat tunteneet toisensa vähintään Suomessa asumisen ajan. Kokoontuminen yhden perheen kodissa ei ollut luomassa vuorovaikutussuhteille, mutta mahdollisesti vahvasti olemassa olevia. Olimme kaikki perheen olohuoneessa ja minä olin ainoa henkilö, joka ei taloudessa ollut käynyt. Muut tunsivat toisensa, ja ainoana suomalaisena sain vieraan aseman. Pöytään tuotiin kaikenlaista syötävää ja juotavaa samalla sanoen, että niin on tapana heidän kulttuurissaan kun vieras tulee kylään. Illan aikana minulta kyseltiin paljon henkilökohtaisia asioita sekä neuvoja ihmisten omaan arkeen liittyvissä kysymyksissä. Ihmiset keskustelivat paljon arabiaksi, mutta huomioivat minut monessa välissä. Erityisesti perheen äiti osoitti kysymyksiä suoraan minulle, jota ei ollut aiemmin tapahtunut.

Koin, että vierailuani pidettiin tärkeänä ja arvostettuna. Ketään suomalaista ei oltu tämän pakolaisperheen kotiin vielä päästy kutsumaan, koska kontakteja ei ollut. Ilmapiiri oli rento ja huumorisävytteinen. Harjoittelimme suomen ja arabian kieltä sekä olin avuksi joissakin käytännön asioissa, mitkä arjen keskellä ihmetyttivät. Seuraava kerta olisi viimeinen tapaaminen ja jonkinlainen ruokajuhla päätettiin ryhmäkeskustelun päätteeksi järjestää (Liite 9).

7.5 Projektin päättäminen

Projektin viimeinen vaihe on sen päättäminen. Tässä vaiheessa tehdään loppu-raportti, josta ilmenee prosessin toteutus, tulokset ja jatkoideat. Yhteistyö projektissa työskennelleiden kanssa päättyy. (Kettunen 2009, 45.) Viimeinen tapahtuma koitti elokuun loppupuolella. Raportin ja tuotoksen loppuun kirjoittaminen tapahtui lokakuun 2016 alkuun mennessä.

Nyyttikestit pidettiin pakolaistaustaisen perheen omassa kodissa heidän pyynnöstään. Käytettävissä olisi ollut myös vuokrataloyhtiön kerhotila, mutta sieltä puuttui ainakin liesiuuni, mikä olisi voinut vaikeuttaa illanviettoa. Ihmisiä oli ohjeistettu tekemään itse tai ostamaan kaupasta jotakin syötävää tai juotavaa.

Ideana kuitenkin oli, että saisimme maistella eri kulttuurien herkkuja ja viettää aikaa vielä kerran yhdessä. Juhlalla on tärkeä merkitys sosiokulttuurisen innostamisprosessin päättämisessä. Tarkoituksena on juhlia sitä hyvää, mitä on saavutettu. Juhla katkaisee arkea ja samalla luo katsetta tulevaan ja uusiin tavoitteisiin. (Kurki 2000, 149.)

Paikalle tuli kuusi pakolaistaustaista henkilöä ja kolme suomalaista itseni ja Settlementin toiminnanjohtajan lisäksi. Yksi suomalaisista ei ollut tavannut paikalla olevia pakolaistaustaisia ihmisiä aiemmin. Kokoonpano oli uusi myös siksi, että Settlementin toiminnanjohtaja liittyi seuraamme. Ajatuksena oli, että hän voisi kertoa ihmisille järjestön tulevasta toiminnasta ja tapahtumista. Tällä tavoin ihmisiä voitaisiin saada houkuteltua mukaan muuhun toimintaan projektin päättyessä. Tämä oli lisäksi keino tutustuttaa asukkaat henkilöön, jonka he vastaisuudessaakin löytävät Settlementilta. Hanketyöntekijä olisi ollut tähän tehtävään hyvä vaihtoehto, mutta hän ei päässyt paikalle muiden työasioiden vuoksi. Lisäksi hänen työsuhteensa Settlementilla tulee pian päätökseen, joten asukkaat eivät häntä enää tapaa Settlementilla muutenkaan.

Illan aikana ryhmäkeskustelussa kävi useaan otteeseen ilmi, että pakolaistaustaiset henkilöt haluavat tutustua nimenomaan suomalaisiin. Monikulttuurinen toiminta toisten maahanmuuttajien kanssa ei kiinnosta heitä lainkaan. Henkilöt ilmaisivat pitävänsä suomalaisten rauhallisuudesta ja tasapainoisuudesta. Illan aikana tunnelma oli hieman jännittynyt, mihin saattoi vaikuttaa esimerkiksi osittain uusien ihmisten mukana olo ja uudentlaisesta ympäristö. Kaikesta huolimatta ihmiset ottivat aiempaa rohkeammin kontaktia toisiinsa tehden keskustelunaloituksia. Verrattaessa ensimmäisiin tapaamisiin ihmiset olivat jonkin verran rohkaistuneet vuorovaikutustilanteissa nimenomaan keskustelunaloitusten suhteen.

Kuva 3. Nyyttikestien osallistujien omakuvat silmät kiinni piirrettynä (Kuva: Seija Elsilä).

Nyyttikesteillä käytiin ryhmäkeskustelun avulla läpi menneitä tapaamisia. Moni kertoi mikä toiminta oli ollut itselle mielekkäintä. Muutama asukas ilmaisi sanallisesti pettymyksensä projektin loppumisesta. Aukkaat pitivät toimintaa kokonaisuudessaan hyvänä ja olivat kiitollisia. Suuntasimme katsetta tulevaan Joensuun Settlementin toiminnanjohtajan kanssa. Kerroimme tulevasta Joen Yöstä ja toimintamahdollisuuksista Settlementillä. Lisäksi kertosimme asukkaiden mahdollisuuksia käyttää kerhohuonetta ja ehdotimme omien yhteisten illanviettojen järjestämistä. Nyyttäreiden isäntäperhe pyysi hieman leikillään paikalla olevia asukkaita luokseen syömään joka ilta. He toistivat pyyntöä useamman kerran illan aikana sanoen, että ottavat mielellään kahviseuraa.

Sosiokulttuurisen innostamisprosessin arviointiin kuuluu toiminnan päättymisen jälkeen tapahtuva loppuarviointi. Arvioinnissa valitaan mitä arviointi koskee ja määritellään kysymykset. Innostamisen arviointi on luonteeltaan enemmän laadullista kuin määrällistä. (Kurki 2000, 150–152.) Illan aikana ihmiset täyttivät arviointilomakkeen (Liite 10) liittyen heidän mielipiteisiin projektin sisällöstä ja vaikuttavuudesta. Lomakkeita välitettiin myös muille toimintaan osallistuneille. Lomakkeita oli suomeksi, englanniksi ja arabiaksi, ja ne täytettiin nimettömästi. Arabiankieliset lomakkeet käännettiin Joensuun Settlementillä arabiankieltä puhuvan työntekijän toimesta. Täytettyjä vastauslomakkeita saatiin kahdeksan kappaletta, joista neljä oli suomalaisten täyttämiä ja neljä maahanmuuttajataustaisten täyttämiä. Vastauksista kävi ilmi, että suurin osa toimintaan osallistuneista oli erittäin tyytyväisiä tai tyytyväisiä omiin vaikuttamismahdollisuuksiin sekä toiminnan tuomiin mahdollisuuksiin kohdata erilaisia asukkaita. Enemmistö vastaajista koki, että keskustelut saivat ymmärtämään toisten ihmisten näkemyksiä ja tapoja paremmin. Kuusi vastaajaa uskoi, että tulevaisuudessa naapureiden kanssa jutteleminen on helpompaa. Kaksi vastaajista ei uskonut, että naapureiden kanssa jutteleminen olisi jatkossa helpompaa. Uusien naapureihin ja kulttuureihin tutustuminen sekä asukastoimikunta ja virkistäytyminen nousivat asioiksi, mitkä saivat osan ihmisistä osallistumaan toimintaan. Lomakkeessa kysyttiin, jäikö jokin asia harmittamaan tai aiheuttamaan surua. Tähän ei tullut vastauksia. Vapaan sanan kohdalle osa vastaajista oli kirjoittanut kiitokset toiminnan olemassa olostä sekä saamistaan tiedoista aktiviteettipaikkojen suhteen.

7.6 Tuotos

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi opas eri kulttuureista tulevien ihmisten yhteen saattamiseksi (Liite 11). Opas tehtiin sähköiseen ja tulostettavaan muotoon, josta se on helppo ottaa käyttöön. Oppaan tarkoituksena on olla käytännön avuksi työntekijälle, joka toimii monikulttuurisessa työympäristössä. Opas on suunniteltu toimeksiantona Joensuun Settlementin monikulttuurisen asumisen hankkeelle. Joensuun Settlementti toivoi tuotokselta hyödynnettävyyttä ja konkreettisia asioita, jotka palvelevat hankkeen tarkoitusta. Opasta voivat hyödyntää kaikki toimijat, jotka haluavat saattaa yhteen eri kulttuureista tulevia ihmisiä tai muutoin toimivat monikulttuurisessa työympäristössä. Opas voidaan nähdä

mahdollistajana maahanmuuttajien osallisuuden kokemuksille, sillä sen avulla työntekijä voi saada tukea omaan osaamiseen.

Oppaan sisältö koostuu eri vaiheista, jotka ovat rakentuneet sosiokulttuurisen innostamistoiminnan pohjalta. Innostamistoiminnan vaiheet tuotoksessa ovat: kartoitus, tutustuminen, toiminta sekä arviointi. Tiedotus ja yleistä –osiot eivät ole vaiheita, vaan niihin on koottu tiedottamiseen sekä yleisiin käytäntöihin liittyviä asioita. Vaiheiden ja kahden osion sisältöjen tarkoituksena on tuoda ilmi niissä esiintyvien teemojen keskeisiä asioita, joita työntekijän olisi hyvä huomioida. Oppaan sisältö painottuu vahvasti opinnäytetyön tekijän kokemustietoon opinnäytetyöprosessin toiminnallisesta osuudesta. Tiedonhankintamenetelminä oppaan teossa korostuivat havainnointi ja reflektiopäiväkirja. Lisäksi oppaassa on hyödynnetty menetelmäkirjallisuutta sekä haastatteluita.

Kartoitukseen on koottu tietoa omien havaintojen ja reflektion pohjalta. Työskentelyn edetessä huomasimme yhdessä hanketyöntekijän kanssa, että ihmisten kielitaidon selvittäminen on toiminnan mahdollistamisessa erityisen tärkeää. Prosessin edetessä tein havaintoja siitä, uskalsivatko ihmiset kommunikoida ja minkä verran he tarvitsivat tulkkausapua. Havainnoinnilla saatiin tietoa käyttivätkö ihmiset käyttivät itselleen vierasta kieltä ja miten he suhtautuivat monikulttuurisuuteen. Haastattelut osoittivat, oliko kanssakäyminen toisen kulttuurin edustajien kanssa tuttua. Tiedotus-osio on muodostunut omasta kokemustiedosta prosessin edetessä. Erilaisten tiedotusmenetelmien käyttämisen jälkeen toiset menetelmistä osoittautuivat tehokkaimmaksi kuin toiset. Erään maahanmuuttajataustaisen kommentti poimittuna opinnäytetyöntekijän reflektiopäiväkirjasta ”En ole katsonut mitään lappuja seinillä, henkilö X kertoo aina tarvittavat tiedot”. Oma kokemustieto osoitti vahvasti puskaradion merkityksellisyyden maahanmuuttajataustaisten tiedonvälityksessä. Tutustumisvaiheeseen koottiin tietoa kokemustiedon ja menetelmäkirjallisuuden avulla. Toimintavaiheen sisältö muotoutui kokemustiedon, haastatteluiden ja havainnoinnin perusteella. Tämän opinnäytetyöprosessin toiminnallinen tekeminen oli ihmisten omista mielenkiinnon kohteista lähtevä toiminta. Havainnointi ja haastattelut vahvistivat ihmisten pitäneen toteutuneesta toiminnasta. Arviointivaiheen teemat nousivat kokemustiedosta arviointitilanteissa. Yleistä-osio on koottu pääosin omista havainnoista

koko prosessin ajalta. Esille nostetut yleiset asiat olivat opinnäytetyön tekijän reflektiopäiväkirjassa usein toistuvia kohtia.

7.7 Opinnäytetyöprosessin ja tuotoksen arviointi

Arviointi on olennainen osa prosessia alusta loppuun. Loppuarvioinnissa arvioidaan projektin tulokset ja vaikuttavuus, eli tarkastellaan mitä on saatu aikaan. (Suopajarvi 2013, 23.) Tässä opinnäytetyössä arviointia on toteutettu prosessin kuluessa eri toimijoiden kesken. Loppuarviointia suoritettiin asukkaiden sekä toimeksiantajan kanssa prosessin päätteeksi. Viimeisessä ryhmätapaamisessa asukkaat täyttivät arviointilomakkeen ja sen lisäksi arviointia tehtiin ryhmäkeskustelun avulla. Toimeksiantajan kanssa loppuarviointia tehtiin keskustelemalla liittyen koko prosessiin sekä tuotokseen.

Opinnäytetyöprosessi on ollut sisällöllisesti työläs ja monimuotoinen. Opinnäytetyön ideointi alkoi loppuvuodesta 2015 ja suunnitelma valmistui keväällä 2016. Toukokuun ja elokuun välisenä aikana tapahtui opinnäytetyön toiminnallinen osuus asuinalueella. Erityyppisiä ryhmätapaamisia oli tänä aikana yhteensä seitsemän. Lisäksi asukkaat pitivät asukastoimikunnan perustamiskokouksen, ja toimikunta saatiin perustettua riittävän osallistujamäärän ansiosta. Kesän tapaamisissa oli kerrallaan 5 – 15 henkilöä. 23 eri ihmistä osallistui tapaamisiin. Ensimmäisen tapaamiskerran jälkeen tavoitetut pakolaistaustaiset ihmiset olivat toiminnassa mukana loppuun saakka. Muiden maahanmuuttajataustaisten ihmisten mukana olo oli ensimmäisen tapahtuman jälkeen vähäistä. Suomalaisia osallistui kaikkiin tapaamisiin keilausta lukuun ottamatta. Keilaus oli ainoa tapaaminen, jossa oli ainoastaan yhden kulttuurin edustajia.

Ihmisten tavoittaminen, tiedottaminen ja toimintaan mukaan saaminen olivat prosessin haastavia osuuksia. Ovelta ovelle tiedottaminen osoittautui liian työlääksi menetelmäksi tehokkuudestaan huolimatta. Ovella kiertämisessä täytyy lisäksi ottaa huomioon ihmisten yksityisyyden huomioiminen ja päätös osallistumattomuudesta. Tehokkain tapa tavoittaa pakolaistaustaisia ihmisiä oli yhden heistä toimiminen yhteyshenkilönä. Facebook-ryhmä ei toiminut suunniteltuna yhteydenpito- ja tiedonjakokanavana, sillä siihen ei liittynyt kuin muutama jäsen. Liittyneet jäsenet ilmaisivat saavansa tietoja mainoksista, joten Facebook-

ryhmä toimi lähinnä kommunikoinnin lisäväylänä. Messenger–viestisovelluksen kautta tapahtuva henkilökohtainen yhteydenpito sekä puhelinyhteys olivat kirjallisten mainosten ohella käytetyimmät ja tehokkaimmat menetelmät yhteydenpidossa.

Valittujen tiedonhankinta- ja arviointimenetelmien käyttö oli välillä haastavaa toiminnan ennakoimattomuudesta ja monista muuttuvista tekijöistä johtuen. Havainnoinnin haasteellisuutta lisäsi opinnäytetyön tekijän yksin työskentely. Menetelmien käyttöä, dokumentointia ja toiminnan ohjaamista oli vaikea hallita yksin, sillä tekemistä oli paljon. Kaksi opinnäytetyöntekijää olisi tällaiseen prosessiin hyvä määrä. Tällöin voisi tehdä työnjakoa, eikä työmäärä nousisi liian suureksi yhtä henkilöä kohden.

Sosiokulttuurisen innostamisen hyödyntäminen toimi tässä opinnäytetyössä hyvin, sillä siinä korostuvat ihmisistä itsestään liikkeelle lähtevä toiminta, omaehtoisuus sekä yhteisöllisyys. Tekeminen nousi osallistujien mielenkiinnon kohteista käsin. Tapaamiset ja aktiviteetit olivat yhdessä olemista, pelaamista, luonnossa liikkumista, urheilua ja päätösjuhlan viettoa nyttikestien muodossa. Lisäksi tehtiin luovia harjoitteita, joita olisi voinut olla enemmänkin. Ajallisten resurssien vuoksi kaikkea ei kuitenkaan voitu toteuttaa. Pidemmän aikavälin prosesseissa erilaisten toimintamuotojen kokeilua voisi laajentaa.

Tuotoksesta valmistui tiivis opas monikulttuurisen työn keskeisistä asioista. Siinä käsitellään käytännönläheisesti kartoitusta, tiedotusta, tutustumista, toimintaa, arviointia sekä yleisiä asioita liittyen monikulttuuriseen työhön. Toimeksiantaja antoi palautetta keskeneräisestä oppaasta mahdollisten korjausten vuoksi. Keskeneräiseen oppaaseen pyydettiin huomioimaan sisällöllinen asia tiedotuksen kielivalintaan liittyen sekä oppaan nimi. Nimessä toivottiin käyvän ilmi oppaan muodostuneen opinnäytetyön tekijän kokemustiedosta prosessin aikana.

Toimeksiantaja arvioi valmiin oppaan hyödynnettävyyttä hyväksi. Sitä voidaan hyödyntää hankkeen sekä laajemmin Setlementtien toiminnassa ympäri maata. Opasta pidetään ymmärrettävänä ja helppolukuisena sekä rakenteeltaan toimivana. Omia havaintoja ja ajatuksia pidettiin hyvinä ja tärkeinä. Opas nähdään

hyvänä työkaluna etenkin uusille työntekijöille, harjoittelijoille sekä vapaaehtoisille, joille monikulttuurinen työskentely on uutta.

8 Pohdinta

Kasvavan maahanmuuttomäärän vuoksi monikulttuurisuus ja ihmisten kotoutuminen ovat erittäin ajankohtaisia aiheita. Maahanmuuttajan kotoutuminen uuteen maahan rakentuu kaikista niistä kontakteista, joita muuttajalla on suomalaisen yhteiskunnan instituutioihin, yhteisöihin ja ihmisiin. (Vuori 2012, 235.) Kotoutumisen tukeminen ei ole ainoastaan viranomaisten tehtävä vaan jokainen kansalainen voi omilla toimillaan ja asenteillaan edesauttaa maahanmuuttajan kotoutumisprosessia. Tämä ei ole kuitenkaan helppoa, sillä erilaisen kulttuurin kohtaaminen voi olla outoa tai jopa pelottavaa. Mahdollinen kielimuuri vaikeuttaa kommunikointia yhteisen kielen puuttuessa joko osin tai täysin. Tässä opinnäytetyössä halusin olla mahdollistamassa maahanmuuttajien ja suomalaisten kohtaamisia heidän omalla asuinalueellaan. Toimittaessa ihmisten omassa asuinympäristössä ollaan lähempänä ihmisten omaa arkea ja todellisuutta. Tällöin toiminta voi jättää jälkeensä jotain pysyvää, sillä ihmisillä on mahdollisuus jatkaa kanssakäymistä omassa ympäristössään. Kantasuomalaisiin tutustumisen ja heidän kanssaan ajan viettäminen luo mahdollisuuksia osallisuuden kokemuksille yhteenkuuluvuuden tunteen lisääntyessä. Sosiaaliset suhteet, yhteisöt sekä kokemus yhteisöllisyydestä vaikuttavat merkittävästi osallisuuden kokemiseen. (Särkelä – Kukko 2014, 41.)

Sosiokulttuurinen innostaminen on tietty tekemisen tapa, jossa korostuu osallisuus ja vuorovaikutteisuus toisten ihmisten kanssa (Kurki 2000, 26). Opinnäytetyössäni halusin nimenomaan tukea ihmisten osallisuutta ja luoda yhteisöllisyyttä, joten sosiokulttuurinen innostaminen sopi yhtälöön hyvin. Innostamiseen kuuluu keskeisesti toiminta ihmisten luonnollisissa ympäristöissä, joten asuinalueella tehtävä työ vastasi tähänkin tarkoitukseen hyvin.

Opinnäytetyön keskiössä ollut toiminnallinen osuus oli paikallistason toimintaa eri väestöryhmien välillä. Myönteisen vuorovaikutuksen tukeminen, tasa-arvon

edistäminen sekä yhdenvertaisuus mainitaan laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). Opinnäytetyön kautta eri kulttuureista tulevat ihmiset saivat mahdollisuuksia kohdata ja tutustua. Näillä kohtaamisilla, jotka olivat monille ensimmäisiä, saattoi olla kauaskantoisia vaikutuksia osallistujien elämään.

Työskentelyn tavoitteena oli tukea maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Tavoitetta voidaan pitää mukana olleiden asukkaiden kannalta onnistuneena. Suurin osa mukana olleista asukkaista oli projektin alussa täysin vieraita toisilleen. Kantasuomalaisten ja pakolaistaustaisten pelkkä yhteinen läsnäolo samoissa tapahtumissa oli monille osallistujille uutta. Osa suomalaisista kertoi, että aiemmin on ollut maahanmuuttajien kanssa tekemissä vähän tai ei lainkaan. Pakolaistaustaiset henkilöt pitivät hyvänä asiana, että pääsivät viettämään aikaa suomalaisten kanssa ja harjoittelemaan suomen kieltä. Kieli-taito sekä yhteisöön mukaan pääseminen kuuluvat haasteisiin, joita maahanmuuttaja kotoutumiseen liittyen kohtaa (Joensuun kaupungin kotouttamisohjelma 2014–2017, 2014, 4).

Toiminnassa mukana olleet pakolaistaustaiset ihmiset korostivat haluavansa tutustua suomalaisiin. Tämä nähtiin vaikeana, sillä ihmiset eivät tienneet miten ja missä tutustuminen käytännössä tapahtuisi. Opinnäytetyön voidaan nähdä mahdollistaneen tilanteita, joita kohderyhmä itse toivoi. Laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) puhutaan myönteisen vuorovaikutuksen lisäämisestä eri väestöryhmien välillä. On syytä miettiä, miten tätä asiaa voidaan käytännössä tukea niin, että se koskettaa ihmisten arkea.

8.1 Oppimiskokemukset ja ammatillinen kasvu

Kokonaisuutena tämän opinnäytetyön tekeminen on ollut työlästä, mutta hyvin antoisaa. Monet kohtaamiset ihmisten kanssa ovat tuoneet onnistumisen kokemuksia ja työ on tuntunut merkitykselliseltä. Parasta antia itselleni oli erilaisiin ihmisiin tutustuminen ja heidän osoittama arvostus toimintaa kohtaan.

Kokonaisuudessaan työskentely sisälsi paljon muutakin, kuin toteutuneet ryhmätapaamiset ja niiden suunnittelun. Yhteydenpito asukkaisiin, heidän tapaa-minen yksin tai pienryhmässä sekä käytännön järjestelyt veivät paljon aikaa.

Työvälineinä toimi niin puhelin, sähköposti kuin Facebook. Työaikoja ei ollut, käytännössä saatoin hoitaa asioita mihin aikaan tahansa. Oman ajan ottaminen ei ollut kuitenkaan vaikeaa, enkä kokenut toteutusvaiheessa olevani yllirasittunut. Projektityyppinen työskentely järjestöpuolella tuntui omalta jutulta. Työskentelyssä oli tietynlaista vapautta ilman turhia rajoituksia esimerkiksi kellonaikojen tai tapaamispaikkojen suhteen.

Reflektion merkityksellisyys korostui toiminnallisen osuuden aikana. Toiminnallinen osuus tapahtui kesällä, jolloin sekä ohjaavat opettajat että toimeksiantaja olivat kesälomalla. Tapahtumia oli erityisen tärkeää käydä kriittisesti läpi reflektiopäiväkirjan avulla koko prosessin laajuuden vuoksi. Omien ajatusten kirjaaminen toi työskentelyyn selkeyttä ja uusia näkökulmia.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus oli rohkea tapa lähteä työskentelemään valitun kohderyhmän kanssa. Työskentely ei ollut helppoa tai kevyttä, mutta se opetti paljon heittäytymistä ja erilaista työskentelyä. Vahvasti toiminnan edetessä syntyneet toimintatavat ja menetelmät vaativat jatkuvaa arviointia ammatillisen toiminnan varmistamiseksi. Opinnäytetyön tekeminen opetti rohkeutta tarttua uusiin asioihin ja toimimaan alati muuttuvissa olosuhteissa.

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Sosionomin työtä ohjaavat ammattieettiset periaatteet, jotka ovat tässä opinnäytetyössä otettu huomioon. Näitä ovat: ihmisarvo ja oikeudenmukaisuus, itsenäisyys ja elämänhallinta, syrjäytymisen ehkäiseminen, syrjinnän ja väkivallan vastustaminen sekä asiakkaan yksityisyyden suojaaminen, osallisuus ja itsemääräämisoikeus. (Mäkinen ym. 2009, 186.)

Eettisyys on huomioitu tässä opinnäytetyössä koko prosessin ajan. Avointa ja tiivistä yhteistyötä sekä reflektointia tehtiin toimijoiden kanssa alusta loppuun. Toimeksiantajan kanssa täytettiin toimeksiantosopimus sekä vaitiolovelvollisuuslomake. Asukkaille selvitettiin, että osallistuminen on vapaaehtoista ja heidän anonymiteettinsa turvattua. Asukkaiden mielipiteitä ja toiveita kuunneltiin jatkuvasti, ja vaikuttivat aktiivisesti toimintojen muotoutumiseen. Toimeksiantaja

oli mukana prosessin suunnittelussa, toteutuksessa sekä tuotoksen tekemisessä.

Tutkimustulosten luotettavuuden arvioinnin lähtökohtana on huolellinen dokumentointi, joka käsittää tulokset, menetelmät sekä tiedonkeruun (Kananen 2014, 134). Omaa oppimista ja työskentelyä on dokumentoitu ja arvioitu koko opinnäytetyöprosessin ajan. Dokumentoinnissa käytettiin reflektiopäiväkirjaa. Työskentelyprosessin eri vaiheita on kuvattu mahdollisimman tarkasti koko toiminnan ajan. Toteutuneista tapaamisista ja niiden sisällöistä on tässä opinnäytetyössä kirjoitettu yksityiskohtaisesti niiden tärkeyden ja luotettavuuden vuoksi. Dokumentoinnissa muodostui haasteeksi monien tilanteiden työntäyteisyys, ennakoimattomuus ja hektisyys. Muistiinpanojen tekeminen tapahtumahetkellä olisi ollut helpompaa, jos opinnäytetyön tekijöitä olisi ollut kaksi. Tällöin työnjaon tekeminen olisi mahdollistunut.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa on käytetty tuoreita lähteitä sekä lähdekriittisyyttä luotettavuuden lisäämiseksi. Alkuperäisiä julkaisuja on hyödynnetty paljon muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

8.3 Kehittämisideat

Samankaltaiselle innostamisprosesseille olisi ihanteellista, jos käytettävissä oleva aika olisi pidempi. Pidemmässä prosessissa ihmisten välinen luottamus ehtisi kasvamaan enemmän, joka helpottaa yhdessä toimimista. Tällöin ihmiset myös ehtisivät tottua projektin olemassa oloon, ja se voisi kannustaa uusia ihmisiä tulemaan mukaan. Myönteisistä kokemuksista puhutaan, ja se voi osaltaan houkutella mukaan uusia ihmisiä.

Ryhmän toiminnan kannalta oli haastavaa, että milloin vain mukaan saattoi tulla uusia ihmisiä. Lyhyen aikavälin prosesseissa näillä lähtökohdilla tutustumisessa ei välttämättä päästä kovin pitkälle. Tilanne voi olla haastava sekä ryhmän muotoutumisen että ryhmädynamiikan kannalta. Ryhmien kanssa toimiessa on syytä miettiä, palveleeko aina uusille ihmisille avoin ryhmätoiminta osallistujia tavoitteiden mukaisesti.

Tiukat ajalliset resurssit ovat nykypäivää, mutta se ei tarkoita, etteikö vastaanlaista toimintaa voisi toteuttaa. Lyhyessäkin ajassa voidaan jalkautua ihmisten pariin ja tehdä työtä sieltä käsin missä he ovat. Tällainen työskentely antaa ihmisistä kokonaisvaltaisemman kuvan kuin mitä toimistovierailun kautta voidaan saada. Keskiössä on ihmisten aito kohtaaminen heidän luonnollisessa ympäristössään. Tästä syystä sosiokulttuurisen innostamisen periaatteita kannattaa hyödyntää tämän tyyppisessä työskentelyssä.

Prosessiin osallistuneet pakolaistaustaiset henkilöt toivoivat enemmän yhteistä toimintaa kantasuomalaisten kanssa. Kulttuurien välistä toimintaa tulisi ehdottomasti kehittää erilaisten ihmisten vuoropuhelun mahdollistamiseksi. Tämä tukisi maahanmuuttajien kotoutumista sekä toisi eri kulttuureja tutuksi kantasuomalaisille.

Lähteet

- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus Kirjapaino: Jyväskylä.
- Hakulinen, H., Jääskeläinen, M., Leskinen, A., Luukkala, J. 2012. Lyhytelokuvaprojekti yhteistyössä Vailla vakinaista asuntoa ry:n kanssa. Opin-
näytetyö. Sosiaaliala. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42790/opinnayte_8_5_2012.pdf?sequence=1 24.4.2016.
- Hiltunen, S. 2012. Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja B:42.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2009 Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Husein, M. 2012. Osaksi suomalaisuuteen. Teoksessa Hiltunen, S. (toim.) 2012. Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja B:42.
- Hämäläinen, J. 2010. Nuorisokasvatuksen teoria sosiaalipedagogisessa kehyksessä. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.). 2010. Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusseura. Yliopistopaino: Helsinki.
- Joensuun kaupungin kotouttamisohjelma 2014–2017. 2014. Joensuu.
<http://www.joensuu.fi/documents/11127/257630/Joensuun+kaupungin+kotouttamisohjelma+2014-2017/bb35b2df-c6f5-4b5b-b5fe-5d83d7639b5b>.
- Joensuun Setlementti ry. 2015. Kotostartti. Monikulttuurisen asumisen kehittäminen/ Joensuun Setlementti ry. Joensuu. 14.2.2016.
- Joensuun Setlementti ry. 2016. Joensuun Setlementti.
<http://setlementtijoensuu.fi/joensuun-setlementti-ry/> 17.8.2016.
- Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja. Juvenes Print.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittamisen opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Juvenes Print.
- Karjalainen, K. 2016. Joensuun kaupunginjohtaja. Asukasilta Nolja-kassa. Puhe. 19.4.2016.
- Keskinen, S. & Vuori, J. 2012. Erot, kuuluminen ja osallisuus hyvinvointiyhteiskunnassa. Teoksessa Keskinen, S., Vuori, J. (toim.) & Hirsiaho, A. 2012 Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Juvenes Print.
- Kettunen, S. 2009. Onnistu projektissa. WS Bookwell Oy: Juva.
- Kokkonen, L. 2010. Pakolaisten vuorovaikutussuhteet. Keski-Suomeen muuttaneiden pakolaisten kokemuksia vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnittymisestä uuteen sosiaaliseen ympäristöön. Jyväskylä Studies in Humanities. Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/25577/9789513940683.pdf?sequence=1> 29.8.2016.
- Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Vastapaino: Tampere.

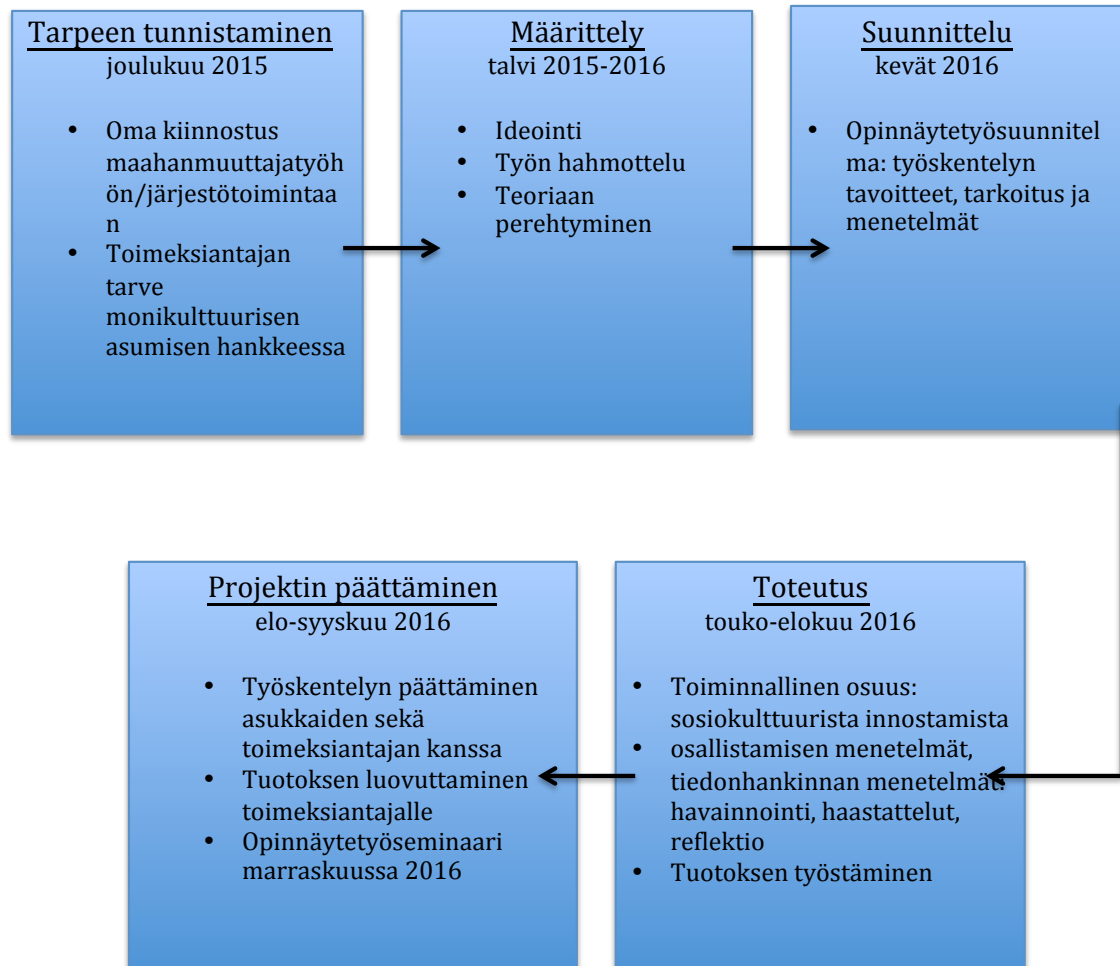
- Kurki, L. 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Kurki, L. & Nivala, E. (toim.) 2006. Hyvä ihminen ja kunnon kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Juvenes Print: Tampere.
- Kurki, L. 2007. Innostava vanhuus. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.
- Kurki, L. 2010. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Teoksessa Kurki, L., Kurki-Suutarinen, M. & Taruvuori, K. 2010. Muurien sisällä. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Juvenes Print: Tampere.
- Laki kotoutumisen edistämisestä. 29 §, 30.12.2010/1386.
- Lehtonen, M. & Löytty, O. 2003. Erilaisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Lepikkö, T., Sallinen, T., Saukko, R. 2007. Sosiokulttuurinen innostaminen Mannerheimin Lastensuojeluliiton vapaaehtoistoiminnassa. Vaihtoehto päihteille –hanke. Rovaniemi. <http://lapinpiiri-mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/483938e148274b57d0595e2266b9b80e/1461536204/application/pdf/134851/sosiokulttuurinen%20innostaminen%20MLL.pdf> 24.4.2016.
- Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. 2013. Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Tallinna Raamatutrükikoda 2013: Gaudeamus Oy.
- Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007. Maahanmuuttajanaiset: Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa Martikainen, T. & Tiilikainen, M. (toim.) 2007. Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja, D 46/2007. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Mähönen, T. & Jasinskaja – Lahti, I. 2013. Etniset ryhmäsuhteet ja maahanmuuttajien akkultaraatio. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. 2013. Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Tallinna Raamatutrükikoda 2013: Gaudeamus Oy.
- Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOY Oy.
- Mäkisalo – Ropponen, M. 2012. Tavoitteena kotoutuminen – Valtion kotouttamisohjelman 2012 – 2015 painopistealueita. Teoksessa Hiltunen, S. (toim.) 2012. Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja B:42.
- Nietosvuori, L. 2008. Luovat ja toiminnalliset menetelmät sosionomin työssä. Teoksessa Viinamäki, L. (toim.) 2008. 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Anjalankoski: Kemi-Tornion Ammattikorkeakoulu.
- Pennala, S., Viitala, V. 2013. Nuoret kulttuuritapahtuman järjestäjinä: osallisuutta sosiokulttuurisen innostamisen menetelmin. Opinnäytetyö. Sosiaaliala. Metropolia ammattikorkeakoulu. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/56318/Viimeistelty%20oppari%2026.4.pdf?sequence=1> 20.4.2016.
- Puuronen, V. 2011. Rasistinen Suomi. Helsinki: Gaudeamus.
- Pyykkönen, M. & Martikainen, T. 2013. Muuttoliike ja kansalaisyhteiskunta. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. 2013. Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Tallinna Raamatutrükikoda 2013: Gaudeamus Oy.
- Rasinkangas, J. 2013. Maahanmuuttajien asuminen ja alueellinen sijoittuminen. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P. & Säävälä, M. 2013.

- Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Tallinna Raamatutrükikoda 2013: Gaudeamus Oy.
- Rastas, A., Huttunen, L. & Löytty, O. 2005. Suomalainen vieraskirja: Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Jyväskylä: Vastapaino.
- Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun Ammattikorkeakoulu: Turku 2013.
<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf> 24.4.2016.
- Seikkula, M. & Rantalaiho, M. 2012. Naiskansalaisuus romaniuden ja suomalaisuuden risteyksissä. Teoksessa Keskinen, S., Vuori, J. (toim.) & Hirsiaho, A. 2012 Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Juvenes Print.
- Setlementtiliitto. 2016. Setlementtiliitto. <https://setlementti-fi.directo.fi/setlementtiliitto/setlementtiliitto/> 17.8.2016
- Sisäministeriö. 2016a. Maahanmuuton tulevaisuus 2020 strategia. https://issuu.com/sisaministerio/docs/maahanmuuton_tulevaisuus_2020_low-r?e=0/6174010 20.4.2016.
- Sisäministeriö. 2016b. Maahanmuutto. <http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat> 24.4.2016.
- Suomen Punainen Risti. 2016. Kysymyksiä ja vastauksia pakolaisuudesta. <https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/tyomme-suomessa/turvapaikanhakijoiden-pakolaisten-vastaanotto/kysymyksiä> 24.4.2016.
- Suopajarvi, L. 2013. Opas projektiarviointiin. Rovaniemi: Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan julkaisuja. C. Työpapereita 55.
- Särkelä – Kukko, M. 2014. Osallisuus – Teoriaa ja tekoja. Teoksessa Jämsén, A. (Toim.) & Pyykkönen, A. 2014. Osallisuuden jäljillä. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry.
<http://www.jelli.fi/lataukset/2014/05/osallisuuden-jaljilla-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf> 29.8.2016.
- Tapanainen, I. 2016. Hanketyöntekijä. Joensuun Setlementti. Haastattelu. 22.8.2016.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016a. Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus. Terveys ja hyvinvointi. <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus>. 29.8.2016.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016b. Hyvinvointi- ja terveyserot. Osallisuus. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus> 29.8.2016.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2014a. Kotouttaminen.fi. Verkkokäsikirja. <http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen> 23.4.2016.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2014b. Kotouttamispalvelut. https://www.tem.fi/tyo/maahanmuuttajien_kotouttaminen/kotouttamispalvelut 23.4.2016.
- Valli, R. & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Valtonen, A. 2005. Ryhmäkeskustelut – millainen metodi? Teoksessa Ruusu-vuori & Tiittula (toim.). Haastattelu – tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

- Vilkkä, H. & Airaksinen T. Toiminnallinen opinnäytetyö. 2003. Jyväskylä: Tammi.
- Viskari, S., Lund, P. & Avellan, M. 2016. Erilainen naapuri. Asuinaluelähtöisen ympäristötyön menetelmiä ja kokemuksia. Sininauhasäätiö.
- Vuori, J. 2012. Arjen kansalaisuus, sukupuoli ja kotouttamistyö. Teoksessa Keskinen, S., Vuori, J. (toim.) & Hirsiaho, A. 2012 Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Juvenes Print.
- Yle. 2016. Joensuun pakolaiskiintiö nousemassa reilusti, kaupunki kotouttama 150 ihmistä. <http://yle.fi/uutiset/3-8621314>. 17.10.2016.

Projektityön vaihemalli

Arviointi ->

Arviointi <-

Projektin kulku mukaillen Kettunen 2009, 43.

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Toimeksiantaja

Organisaation nimi: Joensuu Selementti ry
 Toimeksiantajan edustaja: Jona Tapanainen
 Osoite: Sihtakatu 4A, 80100 Joensuu
 Puhelinnumero: 040 184 1021
 Sähköposti: jona.tapanainen@selementti Joensuu.fi

Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot

Koulutusohjelma: Sosiaaliala
 Opiskelijanumero(t) ja nimi(et): Salla Eislä
 Puhelinnumero:
 Sähköposti: salla.eisla@karelia.fi

Toimeksiannon kuvaus

Aihe: Sosiaalihuollon innostamisen projekti
 Toteutusmuoto: toiminnallinen; tuotos: sosiaalihuollon innostamistoiminnan vaiheistus
 Aikataulu: Toukokuu 2016 - syyskuu 2016
 Kustannusarvio ja kustannusvastuu: Toimeksiantajan korvaus opinnäytetyön tekoon liittyvät kulu-
 tuilliset kustannukset (tallit, matkamatkat, tulkkaukset)

Toimeksiantajan sitoumukset

Opiskelijan sitoumukset

Väitöksen velvollisuusopimus

Opinnäytetyön ohjaus Karelia-amk:ssa

Ohjaaja(t): Tommi Kinnunen tommi.kinnunen@karelia.fi
 Päivi Puttonen paivi.puttonen@karelia.fi

Opinnäytetyön julkisuus

Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.

Allekirjoitukset

Päiväys 9.5.2016	Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvitys Salla Eislä
Päiväys 9.5.2016	Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvitys Jona Tapanainen Jona Tapanainen
Päiväys 10.5.2016	Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvitys Päivi Puttonen

Kutsu naapurikahvit -tapahtumaan

NAAPURIKAHVIT

 asukkaille

Tunnetko
naapureitasi?

Kaipaatko
tekemistä?

Tule tapaamaan naapureita ja suunnittelemaan yhteistä tekemistä

Tarjolla kahvia, teetä ja pientä syötävää

Keskiviikkona 25.5.2016

Klo 17 alkaen grillialueella
(sateen sattuessa kerhotiloissa)

Kiinnostaako
asukastoimikunta
?

TERVETULOA!

[REDACTED] - lue mitä ja miksi!

Tarkoituksena on kesän aikana järjestää erilaisia tapahtumia ja toimintaa yhdessä [REDACTED] asukkaiden kanssa.

Tämä on mahdollisuus oppia tuntemaan naapureitasi ja löytää tekemistä!

Toiminta liittyy sosionomiopintojeni opinnäytetyöhön. Sitä tehdään yhdessä Joensuun Setlementin monikulttuurisen asumisen hankkeen kanssa. Jos sinulla on ideoita, ajatuksia tai kysyttävää, niin ota yhteyttä:

Seija / sosionomiopiskelija p. [REDACTED]
Aiheeseen liittyvän Facebook-ryhmän löydät nimellä: [REDACTED]
[REDACTED] Ryhmässä kerrotaan tulevista tapahtumista ja ideoidaan yhteistä toimintaa. Joensuun Setlementistä löydät lisätietoa osoitteesta www.setlementtijoensuu.fi.

IN ENGLISH; Activities in [REDACTED]

The idea is to organize events and happenings during the summer together with people living in [REDACTED]

This is a possibility to get to know your neighbours and find things to do.

This project is part of my social work studies' thesis. Project is made together with the Settlement of Joensuu (NGO). For any ideas, thoughts or questions you might have, please contact me:

Seija / social work student tel. [REDACTED]
Facebook group has been created and it is called: [REDACTED]

In this group you will find more information about the happenings and you can share your own ideas as well. More info about Settlement of Joensuu: www.setlementtijoensuu.fi.

Haastattelurunko yksilöhaastatteluun

- How long have you been living here? (In this neighborhood)
- What kind of activities would you be interested to do/ join in?
- Do you know any other immigrants living in this neighborhood?
- Do you know any Finnish people in the neighborhood?
- Language skills

Havainnointirunko

- Miten ihmiset sijoittuvat tilaan
- Aloittavatko ihmiset omatoimisesti kanssakäymisen toisten ihmisten kanssa
- Kehen ja miten suomalaiset ottavat kontaktia
- Kehen ja miten maahanmuuttajataustaiset ottavat kontaktia
- Ovatko suomalaiset ja maahanmuuttajat toistensa kanssa tekemisissä
- Miten suomalaisten ja maahanmuuttajien vuorovaikutus näyttäytyy jos sitä on

Seuraavat tapahtumat

Seuraavat tapahtumat /

Upcoming events: (in english below)

- **Maanantai 1.8.** Retki [REDACTED]
Mahdollisuus grillata nuotiolla omia eväitä. Tarjoamme kahvia ja teetä. Tavataan [REDACTED] 17.00, josta lähdemme yhdessä kävellen. Säävaraus.
- **Maanantai 15.8.** Keilausta Cosmicissa. Lisäinfoa myöhemmin.
- **Maanantai 22.8.** Kansainväliset nyyttikestit. Lisäinfoa myöhemmin.

Same in english:

- **Monday 1st of August.** [REDACTED] make some food by fire. Bring your own food, coffee and tea will be served. We will meet at 5.p.m in [REDACTED] and walk from there [REDACTED]
- **Monday 15th of August.** Bowling at Cosmic. More info later.
- **Monday 22nd of August.** International potluck. Food from different cultures. Cook and bring your own! More info later.

Arviointi /Ryhmähaastattelu

- Mikä ollut hyvää / huonoa?
- Mikä on saanut lähtemään tapaamisiin?
- Oletko tutustunut uusiin ihmisiin? Onko tutustuminen näkynyt tapaamiskertojemme ulkopuolella jollakin tavalla?
- Mitä olisi mukavaa toteuttaa tulevilla tapaamiskerroilla?
- Mitä muuta haluat sanoa?

Kutsu nyyttikesteille

Viimeinen tapahtuma: Kansainväliset nyyttikestit

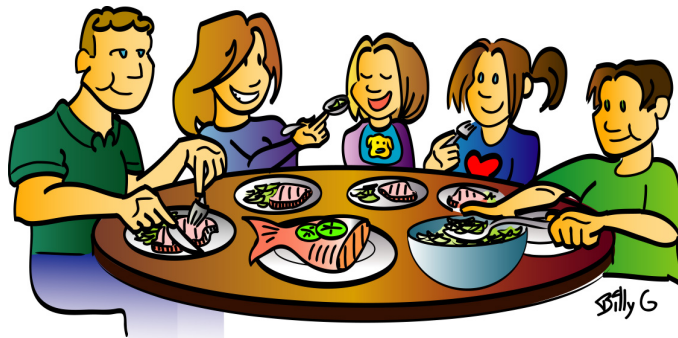
Maanantaina 22.8.2016 kello 18

Osoitteessa [REDACTED]

**Tuo mukanasasi syötävää tai juotavaa, itsetehtyä tai kaupasta ostettua.
Mukavaa olisi, jos saisimme maistella eri kansallisuuksien herkkuja!**

**Seuraamme liittyy Joensuun Setlementin toiminnanjohtaja Kirsi Autio.
Hän kertoo Setlementin toiminnasta ja tulevista tapahtumista joihin voi
tulla mukaan.**

Tervetuloa kaikki asukkaat!

Last event: International Potluck

On Monday 22nd of August 2016

Place: [REDACTED]

**Take some food or drinks with you. It can be self-made or bought from a
store. Would be nice to try foods from different nationalities!**

**Kirsi Autio, manager of Joensuun Setlementti, will be joining us too.
She will tell us about upcoming happenings and activities in Setlementti.**

Welcome all residents!

Palautelomake asukkaille

Palaute

- 1) Koen, että sain ilmaista mielipiteeni ja vaikuttaa toimintaan.

- 2) Koen, että toiminta oli hyvä tapa kohdata erilaisia asukkaita.

- 3) Keskustelut saivat minut ymmärtämään toisten näkemyksiä/tapoja paremmin.

- 4) Uskon, että tulevaisuudessa naapureiden kanssa jutteleminen on helpompaa.

- 5) Mikä sai sinut osallistumaan toimintaan? Mitä olet toiminnasta saanut?

- 6) Jäikö joku asia harmittamaan? Tekikö joku asia sinut surulliseksi?

- 7) Vapaa sana...

KIITOS!

Kun kulttuurit kohtaavat...

Entä jos ihmisillä ei ole yhteistä kieltä?

Mitä yhdessä voisi tehdä?

Mitä jos ihmisillä on ennakkoluuloja?

Innostajan vinkkejä eri kulttuureista tulevien ihmisten yhteen saattamiseen

Saatesanat

Oletko miettinyt, miten saattaa yhteen maahanmuuttajia ja kantasuomalaisia? Mitä kannattaa ottaa huomioon toiminnan suunnittelussa ja miten edesauttaa ihmisten tutustumista? Tämän tiiviin oppaan tarkoituksena on tuoda esiin käytännön asioita, jotka on hyvä huomioida työskenneltäessä suomalaisten ja muiden kulttuurien edustajien kanssa.

Muistathan, että tarkkoja yleispäteviä ohjeita ei ole, sillä ihmiset ja heidän tilanteensa ovat aina yksilöllisiä. Käytä aina harkintaa ja mieti mikä on järkevintä.

Tämä opas syntyi tuotoksena omista kokemuksistani tehdessäni toiminnallista opinnäytetyötä monikulttuurisella kentällä. ”Sosiokulttuurista innostamista monikulttuurisella asuinalueella” – opinnäytetyö tehtiin Joensuun Setlementin toimeksiantona Joensuussa kesällä 2016.

Toivottavasti oppaasta on sinulle hyötyä!

Seija Elsilä

Kartoittaminen

Kielitaito:

Aluksi kannattaa ottaa selvää kohderyhmän kielitaidosta. Mikä on ihmisten suomen, englannin ja muiden kielten osaaminen? Ymmärtävätkö he paremmin kuin puhuvat? Ovatko ihmiset tottuneet puhumaan vierasta kieltä? Osaavatko he kirjoittaa vieraalla kielellä?

Yleisesti suomalaisten englannin kielen osaamista pidetään hyvänä. Kaikki eivät kuitenkaan ole tottuneet kommunikoimaan vierailla kielellä, ja yhtäkkinen tilanne voi tuntua jännittävältä. Ihmisiä kannattaa rohkaista puhumaan ja muistuttaa, ettei täydellinen kieliopin hallinta ole ymmärretyksi tulemisen kannalta tärkeintä. Joillekin vieraan kieleen kuuntelu tai kirjoittaminen on puheen tuottamista helpompaa.

Joskus tulkin käyttö on tarkoituksenmukaista. Tilanteesta riippuen kannattaa selvittää, olisiko omassa porukassa joku, joka voisi toimia tulkkina. Huomioi eettisyys, alaikäiset lapset eivät ole paras vaihtoehto moneenkaan tilanteeseen. Omasta porukasta tulevan tulkin käyttö voi monesti olla luontevampaa ja käytännön järjestelyiltään helpompaa. Jos tulkkausta on paljon, se on vaativaa, tai muutoin ulkopuolisen tulkin tarve vaikuttaa aiheelliselta, hyödynnä mahdollisuutta. Tärkeää on, että osallistuvat ihmiset saavat tarvittavan ymmärryksen tapahtuvasta asiasta.

Monikulttuurisuus:

Kaikki eivät ole tottuneet olemaan tekemisissä muiden kuin oman kulttuurin edustajien kanssa. Erilainen kulttuuri voi tuntua vieraalta ja pelottavalta, koska siitä ei välttämättä tiedetä mitään. Suhtaudu ihmisiin kannustavasti ja ymmärtävästi.

Suomalaisilta voit selvittää seuraavia asioita: Ovatko suomalaiset olleet tekemisissä maahanmuuttajien kanssa? Minkälaisia kokemuksia heillä on? Onko asioita, jotka toisessa kulttuurissa mietityttävät?

Maahanmuuttajilta voit selvittää seuraavia asioita: Ovatko maahanmuuttajat olleet tekemisissä suomalaisten kanssa? Minkälaisia kokemuksia heillä on? Onko asioita, jotka suomalaisessa kulttuurissa mietityttävät?

Kannattaa pyrkiä rehelliseen, mutta kuitenkin hienotunteiseen kanssakäymiseen. Ihmisillä voi olla ennakkoluuloja ja asenteita, joista puhuminen voi olla haastavaa.

Keskustelun lisäksi kannattaa tehdä havaintoja saadun tiedon tueksi. Toimivatko ihmiset kuten sanovat toimivansa? Ennakkoluulot ja asenteet voivat käydä ilmi havainnoinnin perusteella. Joskus aiheita voi olla syytä ottaa puheeksi ja pyrkiä avoimeen keskusteluun.

Tiedotus

Tiedottaminen on oleellista esimerkiksi tapahtumia järjestettäessä. Suomalaisessa kulttuurissa on totuttu varsin perusteelliseen kirjalliseen tiedotukseen. Kaikissa kulttuureissa ei ole samoin, ja tehokkain keino välittää tietoa on tällöin jokin muu, kuin huolella laadittu lomake. Henkilökohtainen tiedonanto voi olla tehokas tapa välittää viestejä henkilöltä toiselle. Tällöin kannattaa hyödyntää jo olemassa olevia ryhmittymiä, ja levittää sanaa eteenpäin (”puskaradio”). Yksi ihminen tästä ryhmittymästä voi toimia tiedonvälittäjänä erityisesti silloin, jos hän hallitsee saman kielen muun porukan kanssa.

Monesti on tarkoituksenmukaista käyttää erilaisia tiedotusmenetelmiä kaikkien tarvittavien ihmisten tavoittamiseen. Ihmisten kielitaidon huomioiminen on tärkeää, jotta informaatio saavuttaa kaikki asianosaiset henkilöt.

Tutustuminen

Erilaisia tutustumis- ja ryhmäyttämisharjoitteita löytyy sosiaalialan kirjallisuudesta paljon. Monia voidaan käyttää soveltaen yhteisen kielten puuttuessakin. Mahdollisen tulkin läsnäolo tulee huomioida harjoitusten valinnassa. Nopeatempoiset harjoitteet voivat olla haastavia, sillä tulkilla pitää olla aikaa kääntämiseen. Seuraavaksi pari esimerkkiä helposti toteutettavista harjoituksista:

- 1) Maailmankartta. Maahan hahmotellaan kuvitteellinen, iso maailmankartta. Ohjaaja näyttää Suomen sekä muutaman maanosan sijainnin. Tarkoituksena on, että ihmiset hakeutuvat fyysisesti sille kohdin karttaa, josta ovat kotoisin tai jossa ovat asuneet. Ihmisten löytäessä paikkansa, annetaan jokaisella puheenvuoro esitellä itsensä, oma maa ja kaupunki sekä jokin muu tieto, esimerkiksi ikä tai kuinka kauan on maassa asunut. Ohjaaja vetää tilannetta, ja voi kysellä esimerkiksi ”siellä kaukana näkyy olevan joku, mikähän maa tuolla etelässä on nyt kyseessä?” tai ”aikamoinen ruuhka maan pohjoisosassa, kertokaahan ketä kaikkia sieltä päin löytyy?”. Jatketaan, kunnes kaikki osallistujat on käyty läpi. Ohjaaja voi myös itse osallistua harjoitukseen.**
- 2) Omakuva. Tarvitaan jokaiselle osallistujalle paperi ja mielellään paksu tussi tai värikynä. Ohjeistetaan, että tarkoituksena on piirtää omakuva. Tavallisesti ihmiset nauraen kauhistelevat, etteivät osaa piirtää. Ohjaaja voi todeta, ettei se haittaa, sillä harjoituksessa on pieni käänne. Se tehdään silmät kiinni. Ohjaaja voi ohjeistaa piirtämään pelkät kasvot tai koko vartalon.**

Kaikki aloittavat yhdessä ja harjoitus yritetään tehdä mahdollisimman hiljaa. Voidaan ohjeistaa ihmisiä nostamaan käsi ylös kun oma piirros on saatu valmiiksi. Kaikkien ollessa valmiita, käydään vuorotellen läpi jokaisen piirros. Vuorossa olevaa pyydetään esittelemään itsensä ja piirroksensa. Lisäksi voidaan pyytää kertomaan esimerkiksi jokin asia, mistä henkilö pitää.

Edellä mainitut, ja lisää harjoituksia löydät kirjasta: Aalto, M. 2004. Ryppäästä ryhmäksi. Kustantaja: My Generation Oy.

Toiminta

Jos tarkoituksena on tutustuttaa eri kulttuurien edustajia toisiinsa, yhteinen tekeminen voi olla hyvin arkista. Arkeen liittyvät toiminnot koetaan usein helpoiksi ja mielekkäiksi osallistumisen kannalta. Näitä ovat esimerkiksi ruuanlaitto, ruokailu, ulkoilu, liikunta sekä musiikkiin ja taiteeseen liittyvät asiat. Monesti ihmisiä kiinnostaa, minkälaista musiikkia jossakin toisessa maassa kuunnellaan tai minkälaista ruokaa siellä syödään. Aina kannattaa lähteä liikkeelle ihmisten omista kiinnostuksen alueista, jotta tekeminen olisi mieluista ja tutustuminen helpompaa.

Tilanteen mukaan voidaan kokeilla esimerkiksi joitakin seuraavista: luontoretket, liikuntalajikokeilut, levyraati, nyyttikestit, kokkausillat, pihapelit tai olemassa olevat tapahtumat (jonne voidaan mennä yhdessä).

Edelleen kannattaa muistaa, että joillekin tilanteet eri kulttuurista tulevien ihmisten kanssa voivat olla jännittäviä. Ihmisiä tulee rohkaista kokeilemaan ja yrittämään uusia asioita, mutta kuitenkin antaa mahdollisuus kieltäytyä esimerkiksi johonkin harjoitteeseen osallistumisesta.

Eri kulttuurien tapoja ja käytänteitä voidaan käsitellä myös työpajoin tai ryhmätehtävin. Ryhmätehtävä voi olla esimerkiksi seuraavanlainen: saman kulttuurin edustajat hakeutuvat omaan ryhmäänsä. Ryhmät vastaavat kysymykseen ”mitkä ovat viisi tärkeintä asiaa edustamallenne kulttuurin henkilölle (esim. suomalaiselle)?”. Ihmiset täyttä-

vät yleisluontoisen listan tyypillisestä sen kulttuurin edustajan tarpeista. Lopuksi he valitsevat viisi tärkeintä ja ryhmät esittelevät toisilleen vastauksensa. Löydöksistä keskustellaan ja voidaan vertailla, onko listoissa samoja asioita.

Ryhmätehtävä voidaan toteuttaa myös yhdistelemällä eri kulttuureista tulevia samaan ryhmään. Tällöin he voivat yhdessä miettiä, onko heillä yhteisiä tärkeitä asioita eri kulttuurista huolimatta. Asiasta voidaan keskustella lopuksi yhdessä.

Ryhmätehtävästä voidaan tehdä leikkisämpi päättämällä kategoriat, joihin ryhmän tulee etsiä vastauksia. Esimerkiksi ”viisi suomalaiselle tärkeintä ruokaa” tai ”viisi suomalaiselle tärkeintä juhlaa”.

Jos ihmiset tuntevat toistensa kulttuuria jo jollakin tavalla, ryhmät voivat arvailla ja laittaa tärkeysjärjestykseen toisen kulttuurin tärkeimmät asiat. Tämä vaatii jo kulttuurin parempaa tuntemusta, mutta voi joissakin tilanteissa olla mahdollinen toteuttaa.

Arviointi

Toimintaa arvioitaessa on pohdittava tarkkaan mitä voidaan kysyä. Ihmiset eivät välttämättä halua puhua ennakkooajatusten tai asenteiden muuttumisesta. Kysyttäessä sensitiivisempiä asioita, kirjallinen palaute voi olla paras vaihtoehto.

Palautteen keruussa ihmisten kielitaidon huomioiminen on tärkeää. Kirjallisia palautteita voidaan käännättää, jolloin vastaajien anonymiteetti säilyy.

Joissakin kulttuureissa palautteen antaminen on vierasta. Tämä koskee erityisesti kehittämisen kohteita. Kannattaa mainita useaan otteeseen, miksi palautetta kerätään ja korostaa rehellisyyttä. Siltikin voi olla, että kritiikkiä ei tule. On lähes mahdotonta arvioida milloin ihmisillä ei todella ole kritiikkiin aihetta ja milloin sitä ei kehdata sanoa.

Yleistä

- **Varmista ihmisten ymmärrys, ei kannata tehdä oletuksia.**
- **Tutustu kulttuureihin, joiden parissa työskentelet. Pienikin tieto voi helpottaa työtäsi ohjaajana, sillä voit tarvittaessa johdatella aiheeseen**
- **Selkokieli on hyvä muistaa käytettäessä ihmisten kanssa kieltä, joka ei ole heidän äidinkieltänsä**
- **Sanoita asioita ja tee yhteenvetoa; ”tarkoititko, että suomalaisilla on tapana olla keskeyttämättä toisen puhuessa, kun taas tässä kulttuurissa keskeyttäminen kuuluu asiaan”**
- **Varaa aikaa. Kun toimitaan ryhmässä, jossa puhutaan eri kieliä, aikaa kommunikointiin ja tekemiseen tarvitaan enemmän. Tästä voi muistuttaa myös ryhmäläisiä**
- **Ole kärsivällinen. Aina ohjaajakaan ei ymmärrä jotakin asiaa ja senkin voi myöntää**
- **Kulttuurien kohtaaminen voi aiheuttaa itsellekin hämmennystä. Reflektoi!**
- **Muista huumori. Se yhdistää monia kulttuureita ja rentouttaa tunnelmaa!**

Lähteet

Aalto, M. 2004. Ryppäästä ryhmäksi. Kustantaja: My Generation Oy.

Elsilä, S. 2016. Sosiokulttuurista innostamista monikulttuurisella asuinalueella. Opinnäytetyö. Karelia Ammattikorkeakoulu.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Vastapaino. Tampere

Mannila, O. & Kuitunen J. 2015. Kuin kotonaan Suomessa. Avaimia maahanmuuttajatyöhön. Otavan Kirjapaino Oy.